

กรมกิจการผู้สูงอายุ

DEPARTMENT OF OLDER PERSONS

“สรุปผลการถอดบทเรียน ศพอส. ต้นแบบ”

จัดทำโดย
กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ
กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ

คำนำ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการติดตามผลและทบทวนมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ในส่วนของการถอดบทเรียนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นการเปิดเวทีให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ(ศพอส.) ซึ่งเป็นรูปแบบงานสวัสดิการผู้สูงอายุที่กรมกิจการผู้สูงอายุส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานระดับท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องภายใต้แนวคิด ”ร่วมแรง ร่วมใจ ผู้สูงวัย กายใจเบิกบาน ” การดำเนินงานในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา กว่า 1,489 ตำบล ซึ่งมีการพัฒนาที่เป็นไปตามศักยภาพ และการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ซึ่งกรมกิจการผู้สูงอายุ และมีนโยบายการขยายผลการจัดตั้งศพอส. และการพัฒนาขีดความสามารถของศพอส.ซึ่งจะดำเนินการไปพร้อมกัน จึงเห็นความสำคัญของการดึงประสบการณ์ของศพอส.เพื่อร่วมกันถอดบทเรียนการทำงานของศพอส.ด้วยการทวนซ้ำแนวคิดหลักการ แนวทาง กระบวนการ และเทคนิค วิธีการทำงานของศพอส. เพื่อนำสู่การพัฒนางาน ผู้สูงอายุและพัฒนาคณะกรรมการศพอส.

การประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการติดตามผลและทบทวนมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ครั้งนี้ เป็นกระบวนการดึงประสบการณ์ของแต่ละศพอส.ที่มีผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นที่ประจักษ์ของท้องถิ่น หน่วยงาน รวมถึงภาคประชาชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยการอภิปราย นำเสนอ การประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปให้เห็นถึงแนวคิดหลักการ แนวทางและปัจจัยความสำเร็จของศพอส. ขึ้นตอน วิธีการดำเนินงาน 4 กิจกรรมหลักของศพอส. จากบทเรียนของผู้เข้าร่วมสัมมนา สรุปเป็นแนวทางของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ระยะเวลาต่อไปและขอเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปขยายผล ทั้งในระดับปฏิบัติ และเชิงนโยบาย ด้วยหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ(ศพอส.) ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ และพร้อมรองรับการเติบโตของสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 แนวคิดหลักการ แนวทางและปัจจัยความสำเร็จของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)	3
1. ศพอส. อบต.ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	3
2. ศพอส. เทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	7
3. ศพอส.เทศบาลตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	9
4. ศพอส. องค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์	11
สรุปแนวคิด หลักการ และกลไกการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)	14
บทที่ 3 ขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน 4 กิจกรรมหลักของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)	15
1. กลุ่มศพอส. ที่ระดมสมองประเด็นการส่งเสริมสุขภาพ	15
2. กลุ่มศพอส. ที่ระดมสมองประเด็นการส่งเสริมอาชีพ	19
3. กลุ่มศพอส. ที่ระดมสมองประเด็นการมีส่วนร่วมทางสังคม	24
4. กลุ่มศพอส. ที่ระดมสมองประเด็นการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย	28
บทที่ 4 แนวทางของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ(ศพอส.) ระยะต่อไปและข้อเสนอแนะ	31
1. แนวคิดและแนวทางการทำงานมีความสัมพันธ์กัน	31
2. สรุปกระบวนการทำงานโดยภาพรวม ของศพอส.	34
รูปภาพกิจกรรม	37-47

บทที่ 1

บทนำ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ(ศพอส.) เป็นรูปแบบหนึ่งของสวัสดิการผู้สูงอายุ ซึ่งมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชนประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในระดับท้องถิ่น เช่น รพ.สต. โรงเรียน ชมรมผู้สูงอายุ องค์กรชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้แนวคิด”ร่วมแรง ร่วมใจ ผู้สูงวัย ภายใจเบิกบาน”โดยมีวัตถุประสงค์1) เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ มีสถานที่จัดกิจกรรมและบริการเพื่อพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพผู้สูงอายุ รวมถึงสมาชิกอื่นในชุมชน 2) เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมอาชีพและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุ 3) เพื่อเป็นศูนย์รวมการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ 4) เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมและสนับสนุนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และ 5) เป็นศูนย์ข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่

ผลการดำเนินงานช่วง 2 ปีที่ผ่านมาสามารถจัดตั้ง ศพอส. แล้วเสร็จจำนวน 1,489 ตำบล จาก ทั้งหมดประมาณ 7,776 ตำบล ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการขยายผลศพอส.ให้ครบทุกแห่งในอีกประมาณ 3 ปีข้างหน้า ในขณะเดียวกัน ศพอส. ที่จัดตั้งแล้วเสร็จ มีใช้หมายถึงทุกแห่งจะมีความเข้มแข็งที่คณะกรรมการศพอส.เข้าใจ บทบาทหน้าที่ เขียนโครงการระดมทุนทำกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ และดำเนินงานโครงการ กิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชมรมผู้สูงอายุ อปท. และภาคีเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพทั้งหมด

ดังนั้นการขยายผลการจัดตั้งศพอส. และการพัฒนาขีดความสามารถของศพอส.คาดว่า จะดำเนินการไปพร้อมกัน แต่ด้วยสภาพที่เป็นจริงพบว่า ศพอส.ที่ดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่งจะมีศพอส.ที่มีความเข้มแข็ง มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งผู้สูงอายุและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการจัดการความรู้ แนวคิด หลักการ แนวทางการดำเนินงานศพอส.ที่พร้อมจะเป็นต้นแบบเป็นผู้ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับศพอส.ใหม่ได้อย่างเข้มข้น ซึ่งในการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ เพื่อดึงประสบการณ์ของศพอส.ร่วมกันถอดบทเรียนการทำงานของศพอส. ด้วยการทวนซ้ำแนวคิดหลักการ แนวทาง กระบวนการ และเทคนิค วิธีการทำงานของศพอส. เพื่อนำสู่การพัฒนา งาน ผู้สูงอายุและพัฒนาคณะกรรมการศพอส. ทั้งในส่วนของตนเอง 20 แห่ง และศพอส.ใหม่ในระยะต่อไป

กระบวนการถอดบทเรียนในครั้งนี้ จึงเป็นกระบวนการดึงประสบการณ์นำมาวิเคราะห์และ สรุปเป็นชุดความรู้ใหม่ ทั้งที่มาจากผลสำเร็จ (Success cases) หรือ ผลจากความล้มเหลว (Unsuccess cases) มาเป็นแนวทางข้อปฏิบัติที่”ต้องทำ” และ “ข้อปฏิบัติที่ต้องระวัง” และนำสู่กลวิธีการขับเคลื่อนของศพอส. โดยภาพรวม ซึ่งชุดความรู้เหล่านี้ควรต้องได้รับการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่แตกต่างกัน ภายหลังจากจัดตั้งและพัฒนาขีดความสามารถศพอส.แล้ว จะดำเนินการส่งเสริมการใช้มาตรฐานศพอส. เพื่อให้ศพอส.ได้รับการพัฒนาตามกรอบมาตรฐาน ได้ตรงจุด ตรงเป้าหมายมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งต้องการสร้างความเสมอภาค ความเท่าเทียม

ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สำหรับผู้สูงอายุทุกช่วงทุกวัย ครอบคลุมทุกคน เป็นหลักสำคัญ และคาดหวังงานศพอส. จะทยอยการถ่ายโอนเป็นภารกิจของอปท.ในที่สุด

การสัมมนาการถอดบทเรียน ศพอส. มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 60 คน จากศพอส. 20 แห่ง ะละ 2 คน ได้แก่ นายกอปท. ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสังคม นักพัฒนาชุมชน หรือคณะกรรมการ ศพอส. ชมรมผู้สูงอายุโดยดำเนินการ 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การอภิปรายปัจจัยความสำเร็จ การดำเนินงานศพอส. 4 ตำบล การแบ่งกลุ่มย่อย 4 กลุ่มเพื่อระดมสมอง แนวทางการส่งเสริมสุขภาพ อาชีพ การมีส่วนร่วมทางสังคมและการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การนำเสนอผลสรุปกลุ่มย่อย เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดทำแนวทางดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมของตำบลตนเองต่อไป รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 4 วัน

บทที่ 2

แนวคิด หลักการ แนวทางและปัจจัยความสำเร็จ ของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)

จากประสบการณ์ของ ศพอส. 4 แห่งประกอบด้วย ศพอส.ตำบลท่างาม อำเภอมโนรมย์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ศพอส.ตำบลศรีเตี้ย อ.บ้านไร่ จังหวัดลพบุรี ศพอส.ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ ศพอส.ตำบลบักได อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุรินทร์ ได้นำเสนอ พัฒนาการของศพอส. แนวทางการดำเนินงานของ ศพอส.ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และปัจจัยความสำเร็จ ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ศพอส. อบต.ตำบลท่างาม อำเภอมโนรมย์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ศพอส.ตำบลท่างามเกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันของอบต.ท่างามและชมรมผู้สูงอายุท่างาม ได้ร่วมจัดตั้ง ศพอส.ในปีพ.ศ. 2557 โดยได้รับงบประมาณ เพื่อปรับปรุงอาคาร ศพอส.

พ.ศ. 2558 เขียนโครงการขอรับการสนับสนุนโรงเรียนผู้สูงอายุ

พ.ศ. 2559 มีการระดมทุนภายในและภายนอกชุมชนเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนผู้สูงอายุ

พ.ศ.2560-ปัจจุบัน ส่งเสริมอาชีพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้และรู้สึกมีคุณค่า ต่อตนเอง

แนวคิดการจัดตั้งศพอส. เป็นศูนย์ที่มีชีวิต ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างต่อเนื่องโดยดำเนินกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ ให้ศพอส. เป็นสถานที่ หรือแหล่งความรู้ การศึกษาดูงานจากหน่วยงาน หรือบุคลากรภายนอก เป็นพื้นที่งานวิจัย งานผู้สูงอายุเรื่องที่เกี่ยวข้อง และจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ ซึ่ง 3 กิจกรรมเหล่านี้ จะเป็นส่วนที่กระตุ้นให้งานผู้สูงอายุ สามารถขับเคลื่อนได้ด้วย ศพอส.เองอย่างมีชีวิตชีวา

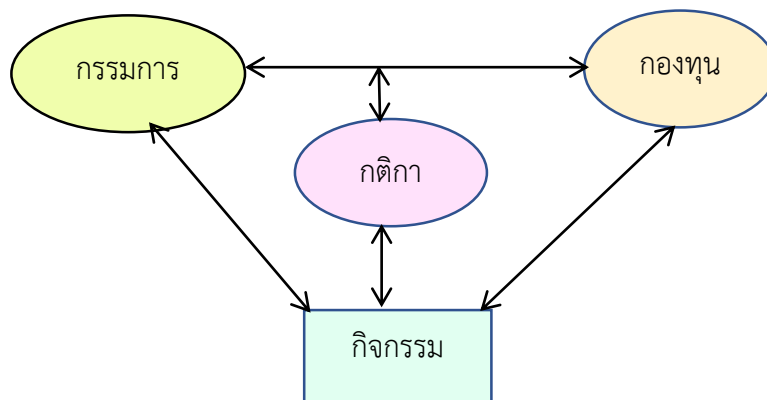
หลักการทำงาน

- 1) ทำงานแบบบูรณาการ ทั้งระดับที่เป็นหน่วยงานกลไก และประเด็นงานที่เกี่ยวข้องเช่น การท่องเที่ยว โดยชุมชน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องฟื้นฟู อนุรักษ์ รวบรวมภูมิปัญญาชุมชน ปรับปรุงบ้านพักอาศัย จัดเตรียมอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้ในชุมชน การที่ต้องฟื้นฟู อนุรักษ์ภูมิปัญญาชุมชน ปรับปรุงบ้านพักอาศัย จัดเตรียมอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ต้องเชื่อมโยง หน่วยงานภายในเช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รพ.สต.เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ครูภูมิปัญญาที่เป็น ผู้สูงอายุ เป็นวิทยากร บอกเล่าเรื่องราวและเชื่อมโยงกับกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เครื่องดื่ม ที่ พัก ซึ่งงานต่างๆ เหล่านี้ล้วนทำให้ผู้สูงอายุมีงานทำ มีรายได้จากบ้านพัก อาหาร ขายของฝาก การ เป็นวิทยากร เป็นต้น

- 2) ทำงานแบบมีส่วนร่วม ได้จัดระดมทุนภายในชุมชน ภายนอกชุมชน การสมทบงบประมาณของอบต. และสมทบจากรายได้จากกิจกรรมในชุมชน
- 3) ทำงานให้ง่ายๆ ไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน เช่นการมอบหมายภารกิจหน้าที่ให้กับหน่วยงาน องค์กร ชุมชน กลุ่ม ร่วมกันดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ของตนเอง ไม่ใช่เพียงมีนักพัฒนาชุมชนทำคนเดียว

แนวทางการดำเนินงานศพอ.

1. สร้างกลไก 4 ก. ได้แก่ คณะกรรมการ กองทุน กติกา และกิจกรรม ดังรูป

2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้ามีส่วนร่วมขับเคลื่อนงานตามประเด็นที่เป็นข้อตกลงร่วมกัน ได้แก่

- รพ.สต. เพื่อเป็น เป็นวิทยากรพื้นที่เรื่องสุขภาพต่างๆ
- อสม. เพื่อเป็น เป็นผู้จัดเก็บข้อมูลและการป้องกันโรคต่างๆ
- อบต. เพื่อเป็น หน่วยงานให้ความรู้ และ การประสานงาน
- ชมรมผู้สูงอายุ เพื่อเป็น เป็นผู้ประสานงานกับราชการ และผู้สูงอายุในชุมชน

3. ดำเนินกิจกรรมตามขอบเขตงาน ศพอ. 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) ส่งเสริมสุขภาพ 2) ส่งเสริมอาชีพ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และ 4) สนับสนุนการจัดปรับสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ โดยการ

ประสานงานขอรับการสนับสนุนจากสสส. ใน”โครงการวิถึชุมชนล้าตวน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ศพอ. เพิ่มพูนศักยภาพดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองเช่นดูแลส่งเสริมผู้สูงอายุ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ในปีพ.ศ. 2560 ได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยดำเนินการสอนทุกวันศุกร์ ตามหลักสูตรของโรงเรียนที่ได้คิดค้นร่วมกันภายในชุมชน เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุตลอดจนมีการจัดตั้ง ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ซึ่งศพอ.ประสานงานและร่วมรณรงค์ให้คนในชุมชนเข้ามาเป็นจิตอาสาในชื่อ “ชุมชนช่วยเหลือกัน”

ภายใต้หลักการ 5 อ. และ 5 ก. ได้แก่ 5 อ. อาหาร อาชีพ ออกกำลังกาย ออม อาสาสร้างเมือง 5 ก. ได้แก่ การป้องกันและลดอุบัติเหตุ การตั้งโรงเรียน และพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ การพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ การดูแลต่อเนื่อง และการบริการกายอุปกรณ์

5. ต้องประสานและเชื่อมโยงบุคลากรของชุมชนในการทำงาน 2 ระดับ
ระดับชุมชน ต้องพยายามจัดสรรคนให้เหมาะสมกับงานที่ตนเองชอบ และถนัด
ระดับอบต. ต้องมีการจัดทำคำรับรองราชการ ฝ่ายต่างๆ ภายในอบต. กับนายกอบต. เพื่อเป็นกรอบการทำงานร่วมกันเช่น งานปรับสภาพบ้านผู้สูงอายุ ฝ่ายโยธา ต้องมีส่วนร่วมในการออกแบบ คำนวณค่าใช้จ่าย ไม่ใช่เฉพาะนักพัฒนาชุมชนเท่านั้น
6. ออกแบบกิจกรรมเชิงบูรณาการ ที่ตอบโจทย์เศรษฐกิจได้หลายกลุ่มเป้าหมาย เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีวัตถุประสงค์สร้างเศรษฐกิจชุมชน มีนักท่องเที่ยวหลายประเภท ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยว กลุ่มศึกษาดูงาน กลุ่มการวิจัยภาคสนามจะก่อให้เกิดรายได้ผ่านกิจกรรม ที่พัก โฮมสเตย์ การจัดอาหาร ค่าตอบแทนวิทยากรภูมิปัญญา สินค้าของฝาก ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์และอื่นๆ ซึ่งจะเป็นการกระจายรายได้ถึงทุกกลุ่ม และรายได้จำนวนพอสมควรอยู่กับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ

1. ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีขึ้น จากความรู้ ทักษะในโรงเรียนผู้สูงอายุ และผลการติดตามเยี่ยมบ้านของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ตลอดจนการเข้าร่วมมีกิจกรรมอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง
2. มีการปรับสภาพแวดล้อม บ้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุให้เหมาะสม โดยเฉพาะการร่วมกันซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัยที่อาจเป็นอันตรายกับผู้สูงอายุ
3. เกิดกองทุน เพื่อดูแลผู้สูงอายุ ของชุมชนเอง
4. มีฐานข้อมูลผู้สูงอายุในตำบลที่ชัดเจน

ปัจจัยความสำเร็จและบทเรียนที่ผ่านมา

1. กระบวนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุที่สำคัญต้องมีปัจจัย 3 ส่วนประสานเชื่อมโยงกันภายในท้องถิ่น ได้แก่
 - คณะกรรมการโดยเฉพาะ ศพอส. ต้องมีการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน
 - ความสามารถในการระดมทุนและทรัพยากรบุคคลต่างๆ ให้เข้าร่วมช่วยเหลือกิจกรรม ตามความถนัด ความสนใจของตน
 - กิจกรรม ต้องออกแบบเพื่อประโยชน์ร่วมทุกกลุ่มและเอื้อประโยชน์ถึงผู้สูงอายุ โดยต้องมีการจัดการที่ดี “ง่าย กระชับ คล่องตัว” (banana solution)

2. การทำงานผู้สูงอายุ นอกจากดำเนินการเป็นโครงการแล้วควรสร้างผลลัพธ์ที่พัฒนาเป็นระบบเพื่อผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีگردดูแลรักษาระบบให้ทำงานต่อเนื่อง เช่นการส่งเสริมอาชีพ ต้องเกิดความรู้ ทักษะอาชีพ การขาย การตลาด บัญชี การเงินและผลิตซ้ำได้ โดยมีตลาดชุมชนรองรับระดับหนึ่ง
3. ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้วยการระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนเข้ามีส่วนร่วมเป็นจิตอาสาทำงานที่หลากหลายบทบาทหน้าที่

บทเรียน หรือสิ่งที่ต้องพึงระมัดระวัง (Don't)

1. ผู้สูงอายุติดเตียง หรืออยู่ในภาวะพึ่งพิงเป็นปัญหาปลายน้ำ ที่ต้องใช้ทรัพยากรในชุมชนมาก ดังนั้นจึงควร เตรียมประชาชนทั่วไปก่อนเข้าถึงวัยผู้สูงอายุให้รู้และตระหนักมากยิ่งขึ้น
2. ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง มีความรู้ ทักษะการดูแลไม่เพียงพอ และบางครอบครัวยังมีปัญหาทางเศรษฐกิจอันเนื่องจากหลายสาเหตุ ควรเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของศพอส. เพราะต้องใช้สวัสดิการ และบริการทางสังคมที่หลากหลาย และซับซ้อนกว่าผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวที่เข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

1. อบต.และคณะทำงานศพอสต้อง. ไม่เพียงดำเนินโครงการ กิจกรรมผู้สูงอายุให้เสร็จ แต่ควรสร้างหรือพัฒนาระบบที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืนในชุมชน
2. ภาครัฐส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ควรพิจารณางบประมาณรูปแบบให้เงินอุดหนุน งานผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล และเป็นการสมทบกับงบประมาณจากอปท. เพื่อเป็นงบประมาณพัฒนาผู้สูงอายุในท้องถิ่น
3. ควรจัดทำบันทึกช่วยจำ MOU ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กับกรมกิจการผู้สูงอายุ และควรทำ MOU ระหว่างหน่วยงาน ภายในจังหวัดกับท้องถิ่น เพื่อสร้างกรอบงานผู้สูงอายุร่วมกันระหว่างหน่วยงาน
4. ควรจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ทันสมัย เป็นปัจจุบันทุกตำบล
5. ควรรต่อยอดอาชีพผู้สูงอายุกับผลิตภัณฑ์ชุมชน และการพัฒนาเป็นธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)

2. ศพอส. เทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

ตำบลศรีเตี้ย ประชากรประมาณร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวนลำไย มะพร้าว ซึ่งมีมากที่สุดของบริเวณแถบนี้ นอกจากนั้น ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รับราชการและอื่นๆ วิถีชีวิตของชุมชนจึงเป็นวัฒนธรรมชนบท เมื่อมีนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน คนวัยแรงงานหนุ่มสาวในชุมชน อพยพไปรับจ้างในโรงงาน คงเหลือเป็นผู้สูงอายุ เด็ก และเยาวชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นทุนมนุษย์ที่ศพอส. จะให้ความสำคัญต่อไป

แนวความคิดการจัดตั้งศพอส.

- การพัฒนาแบบองค์รวม ทุกกลุ่มเป้าหมาย
- ความยั่งยืนมาจากการเรียนรู้ รับรู้ของทุกคนในชุมชน

หลักการทำงาน

- จุดเน้นหนักต้องการให้ ผู้สูงอายุ เป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยมีเด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาตามช่วงวัย รู้ เข้าใจบทบาทหน้าที่โดยรวมของครอบครัว และของชุมชน
- เสริมสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากเครือข่ายภายใน ภายนอกชุมชน
- บวร: บ้าน วัด โรงเรียน

แนวทางการดำเนินงานของศพอส.

1. ประชุม พูดคุยกับแกนนำชมรมผู้สูงอายุ ผู้แทนจากเทศบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความเข้าใจวัตถุประสงค์ แนวทางการจัดตั้งและดำเนินงาน ศพอส.
2. เทศบาลให้การสนับสนุนการศึกษา -ดูงาน ศพอส. ที่มีผลงานเด่นเป็นรูปธรรม เช่น หลักการ ขั้นตอนวิธีการทำงานของศพอส. และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในชุมชน
3. เทศบาลประชุมร่วมกับผู้ที่ไปศึกษาดูงาน และประชาชนทั่วไป เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ปัญหาของผู้สูงอายุในชุมชน แนวทางแก้ไขปัญหา พิจารณาถึงแนวทางการจัดตั้งศพอส. เพื่อเป็นกลไกทำงานสำหรับผู้สูงอายุ และร่วมกันวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย ผลกระทบ แล้วจึงตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งจะดำเนินการด้วยตนเองเป็นหลัก
4. ประสานงานกับโรงเรียน เพื่อขอใช้สถานที่จัดตั้งเป็น ศพอส./โรงเรียนผู้สูงอายุ ตลอดจนประสานงานกับวัดเพื่อนิมนต์พระเป็นวิทยากร และขอสนับสนุนวิทยากรจากรพ.สต. เมื่อต้องเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุตามความเหมาะสม
5. จัดทำโครงการ หรือกิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการผู้สูงอายุได้จริง เช่น อบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม การสันตนาการ การส่งเสริมอาชีพ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ ยังผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ทั้งนี้การคัดเลือกผู้สูงอายุ เข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม ต้องให้ตรงกับปัญหาของผู้สูงอายุได้จริง

จุดเด่นของศพอส. ศรีเตี้ย

- 1) การจัดปรับสภาพแวดล้อม บ้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

เป้าหมาย เพื่อพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับทุกคนใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) เศรษฐกิจชุมชน 2) การมีส่วนร่วมทางสังคม 3) การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย 4) การขนส่ง 5) กายภาพบำบัด และกายอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง 5) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 6) การจ้างงาน 7) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 8) บริการทางสังคม สำหรับการปรับสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ศพอส. ได้ดำเนินการทุกวัดของตำบล เช่น ห้องน้ำ ราวบันได ปุ่มแจ้งเตือน ได้จัดทำบ้านต้นแบบ จำนวน 10 หลัง กระจายไปหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งรวมถึงราวฝึกเดินสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกาย
- 2) ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน มีบริการการแพทย์ทางเลือก แพทย์แผนไทยโดยมีบุคลากรที่จบการศึกษาเฉพาะทางที่มหาวิทยาลัยพะเยา สามารถทำกายภาพบำบัด โดยนักวิชาชีพที่ การฝึกทักษะออกกำลังกาย เพื่อลดข้อติดขัด การส่งเสริมสุขภาพ และมีบริการรถยนต์รับ-ส่ง ผู้สูงอายุที่ไม่สะดวกเดินทางมารับบริการเป็นการเฉพาะ

นอกจากนั้นแล้วศูนย์บริการสาธารณสุขมูลฐาน ยังไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุติดเตียงเพื่อให้เข้าถึงบริการ เกิดความเสมอภาพ และเท่าเทียม
3. ส่งเสริมการฝึกอาชีพผู้สูงอายุ โดยจัดศึกษาดูงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อ ต่อยอดอาชีพ และส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ online ตลอดจนส่งเสริมการจ้างงานคนพิการตามมาตรา 33 หรือ 35 จำนวน 6-7 คนโดยการสนับสนุน จากบริษัทในนิคมอุตสาหกรรม
4. การส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมของเด็ก เยาวชน กับผู้สูงอายุ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในโรงเรียน ผู้สูงอายุและกิจกรรมโดยรวมของชุมชน เพื่อให้ทุกคนรู้เข้าใจกันและกัน และเป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนต่อไปในอนาคต
5. บทบาทของเทศบาลจะทำหน้าที่ ประสานงานส่งเสริม ผลักดันให้ศพอส. และประชาคมตำบลขับเคลื่อนร่วมกันบนฐานการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ

1. ผู้สูงอายุที่ติดเตียง ติดบ้าน จะได้รับการเยี่ยมบ้านจากกลุ่มผู้สูงอายุ เทศบาล กลุ่มเด็กและเยาวชน ทำให้เข้าถึงบริการทางสังคม และเป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุทุกกลุ่ม
2. ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานเป็นกลไกทำงานร่วมกับศพอส.อย่างเข้มแข็ง ที่จัดบริการต่างๆ เพื่อผู้สูงอายุ โดยนักวิชาชีพอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

3. เด็กและเยาวชนได้เข้าใจงานผู้สูงอายุ และเป็นการเตรียมความพร้อมของตนในด้านสุขภาพ การออม การมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นต้น

ปัจจัยความสำเร็จและบทเรียนที่ผ่านมา (สิ่งที่ควรทำ: do)

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ทุกช่วงวัย เพื่อเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชน ให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุกับเด็ก เยาวชน อย่างเข้มข้น ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ที่เด็กและเยาวชนจะต้องรับภาระมากขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุ
2. โครงการและกิจกรรมต้องตอบสนองกับปัญหาและความต้องการผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง เช่นบริการของศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน ที่จัดบริการกายภาพบำบัด และแพทย์แผนไทย โดยทีมสหวิชาชีพ
3. มีทีมสหวิชาชีพที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่เกิดในชุมชน และต้องการทำงานในชุมชน แม้ว่าเงินค่าตอบแทนจะต่ำกว่าเกณฑ์ที่พึงได้รับ
4. มีบริการรถรับ-ส่งผู้สูงอายุ ที่ไม่สามารถเดินทางมารับบริการที่ศูนย์สาธารณสุข เพื่อให้เกิดบริการที่ทั่วถึง เท่าเทียม
5. สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักรู้ (Social concern) โดยประชุมปรึกษาหารือ ศึกษาดูงาน ถอดบทเรียนเพื่อนำความรู้มาปรับประยุกต์ใช้ และตัดสินใจร่วมกัน ทั้งกรณีมีงบประมาณและไม่มียังงบประมาณ จะร่วมกันดำเนินการโดยแบ่งงานกันทำ

บทเรียน หรือสิ่งที่ต้องพึงระมัดระวัง (Don't)

1. เจ้าหน้าที่เทศบาลจะเป็นแกนหลักทำงานค่อนข้างมากหากมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้าย อาจกระทบกับ ศพอส. พอสมควร เนื่องจาก แนวทางการพัฒนาคน เป็นเรื่องต้องดำเนินการต่อเนื่อง
2. ระยะเวลา ผู้สูงอายุผู้กับเด็กมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะคนวัยแรงงานชุมชนค่อยๆ อพยพเข้าสู่เมือง เทศบาลต้องประเมินสถานะชุมชน อนาคตต้องพัฒนาเป็นหน่วยจัดสวัสดิการสังคมมากกว่าการเป็นหน่วยผลิต ซึ่งต้องเตรียมตัวจัดปรับนโยบายให้เหมาะสมกับโครงสร้างประชากร

3. ศพอส.เทศบาลตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

งานผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2557 เป็นพื้นที่นำร่องโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุร่วมระหว่างรัฐบาลไทย กับรัฐบาลญี่ปุ่น โดยมีองค์กร JICA ให้การสนับสนุนงานจนกระทั่งปัจจุบันมีผลสืบเนื่องในชมรมผู้สูงอายุบ้านนา และโรงพยาบาลบ้านนาเดิม

ตำบลบ้านนา มีประชากรผู้สูงอายุ 648 คนหรือ ร้อยละ 16.90 ของประชากรในตำบล และคาดว่า ในปี พ.ศ.2563 จะเพิ่มเป็นร้อยละ 20 ของจำนวนประชากร ประมาณร้อยละ 96 เป็นผู้สูงอายุติดสังคม ประมาณร้อยละ 19 เป็นผู้สูงอายุติดบ้าน และเป็นผู้สูงอายุติดเตียง ประมาณร้อยละ 1

ในปี พ.ศ. 2560 ชมรมผู้สูงอายุและเทศบาลตำบลตลอดจนภาคีเครือข่ายได้ร่วมจัดตั้ง ศพอส. ขึ้น และได้ดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอน มาอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดการจัดตั้งศพอส. เป็นการจัดบริการเชิงสถาบันอย่างมีคุณภาพ

หลักการทำงาน

- เน้นการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพ
- การมีส่วนร่วมในชุมชน

แนวทางการดำเนินงานของศพอส.

1. ชมรมผู้สูงอายุประสานงานกับเทศบาลเพื่อขอใช้อาคารหลังเก่าของเทศบาลจัดตั้งเป็นศพอส.และโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเทศบาลสนับสนุนค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า และค่าบำรุงรักษามิเตอร์น้ำ
2. ดำเนินกิจการภายใต้ 4 กิจกรรมโดย

ส่งเสริมสุขภาพ ดำเนินการโดย ศพอส. โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นให้ความรู้ตามหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุกลางวัน (Day Care) ให้บริการผู้สูงอายุ เช่นการฟื้นฟูสมรรถภาพ การออกกำลังกาย การฝึกอาชีพ นันทนาการ

โรงพยาบาลบ้านนาเดิม : จัดรถรับ-ส่งผู้สูงอายุให้เข้าถึงโรงพยาบาล

ส่งเสริมอาชีพ ดำเนินการโดย ศพอส. – โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นการให้ความรู้ตามหลักสูตร และศูนย์ดูแลผู้สูงอายุกลางวัน (Day care) มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ

การมีส่วนร่วมทางสังคม ดำเนินการโดยผ่านกิจกรรม เทศกาลตามประเพณี วัฒนธรรมโดยมีผู้รับผิดชอบหลักเช่น เทศบาล หรือโรงเรียนผู้สูงอายุ จัดกิจกรรม เช่น วันสงกรานต์ วันผู้สูงอายุ การแสดงสินค้าของชมรมผู้สูงอายุ

การปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย ดำเนินการโดย เทศบาลบ้านนา และศพอส.สำรวจความต้องการจำเป็นการปรับสภาพบ้านที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ การประสานงานกับพมจ. และดำเนินการปรับสภาพบ้านที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุด้วยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน

จุดเด่น

- 1) จัดบริการการดูแลผู้สูงอายุกลางวัน (Day Care) สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะผู้สูงอายุติดบ้าน และจำเป็นต้องมาใช้บริการที่ Day care สามารถร่วมกิจกรรมได้แก่ การทำกายภาพบำบัด การฝึกกิจวัตรประจำวัน การออกกำลังกาย การนันทนาการ การฝึกอาชีพ การตรวจสุขภาพทั่วไปและการคัดกรองโรคต่างๆ ซึ่งกำหนดเป็นตารางปฏิบัติงานดังนี้

วันจันทร์ บริการกายภาพบำบัด และแพทย์แผนไทย

วันอังคาร	กิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม
วันพุธ	กิจกรรมฝึกทักษะทางสังคม
วันพฤหัสบดี	โรงเรียนผู้สูงอายุ
วันศุกร์	บริการกายภาพบำบัด และแพทย์แผนไทย

ทั้งนี้โดยรับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลบ้านนาและโรงพยาบาลบ้านนาเดิม สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สะดวกต่อการเดินทางจะจัดบริการรถรับ-ส่งผู้สูงอายุ ที่มาใช้บริการศูนย์ดูแลผู้สูงอายุกลางวัน นอกจากนี้ยังมีรถติดตามเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่ติดบ้าน ติดเตียง ร่วมกับเทศบาลและอสม.ในพื้นที่

3. ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเชิญเป็นวิทยากรสอนที่โรงเรียนผู้สูงอายุ

ผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้สูงอายุ

- ผู้สูงอายุได้รับบริการอย่างมีคุณภาพจากระบบบริการสาธารณสุขของโรงพยาบาล ผ่านศูนย์ดูแลผู้สูงอายุกลางวันและการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ
- ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมและสวัสดิการต่างๆ จากการสนับสนุนของเทศบาล

ปัจจัยความสำเร็จและบทเรียนที่ผ่านมา (สิ่งที่ควรทำ:Do)

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ต้องดำเนินการ 3 แนวทางได้แก่
 - การจัดบริการเชิงสถาบันที่มีคุณภาพ เช่นศูนย์ดูแลผู้สูงอายุกลางวันร่วมกับโรงพยาบาล
 - การจัดบริการรับ-ส่งผู้สูงอายุ ที่เดินทางไม่สะดวกให้เข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ
 - สำหรับผู้สูงอายุที่ติดเตียง ควรจัดบริการให้ถึงบ้านผู้สูงอายุ ทั้งนี้ควรขออนุญาตก่อนไปเยี่ยมบ้าน
2. เทศบาลบ้านนาเดิม โดยนายกเทศมนตรีเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับงานผู้สูงอายุ พึงได้รับบริการสวัสดิการที่เหมาะสม และต่อเนื่อง เป็นระบบ

4. ศพอส. องค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

ตำบลบักได ตั้งอยู่บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นตำบลใหญ่ มีประชากรกว่า 17,000 คน เป็นผู้สูงอายุประมาณ 1,000-1,500 คน เดิมก่อนจะจัดตั้งศพอส. รพ.สต.ได้จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุอยู่แล้วแต่ไม่ค่อยเข้มแข็ง ไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง ไม่ค่อยมีผลงาน จนกระทั่งช่วงประมาณ ปี 2559 อบต.บักได ได้จัดศึกษาดูงานสำหรับพาผู้สูงอายุ และสมาชิกอบต.ที่อบต.อุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ผลจากการศึกษาดูงาน ได้จัดประชุมผู้ที่ร่วมศึกษาดูงานและมีมติ จัดตั้ง ชมรมผู้สูงอายุขึ้นใหม่เลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ร่างระเบียบข้อบังคับใหม่ พร้อมกับการจัดตั้งศพอส. ขึ้นและมีการระดมทุนด้วยการบริจาคจากผู้สูงอายุ 20 คนละบาท และผู้จิตศรัทธาอื่นๆทั่วไป เพื่อเป็นทุนดำเนินการ

แนวความคิดการจัดตั้งศพอส. ผู้สูงอายุต้องได้รับสวัสดิการอย่างมีคุณภาพ ทั้งถึง เท่าเทียม

หลักการดำเนินงานศพอส.

- การมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชน เช่นการยกย่องหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ มาจากผลการประชุมตัวแทนอบต. รพ.สต. ครูอาจารย์ในโรงเรียน ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น
- ทำงานแบบบูรณาการร่วมกันหลากหลายกลไก โดยมีศพอส. เป็นแกนนำ เช่น อผส. ศูนย์กายอุปกรณ์ธนาคารเวลา เป็นต้น

แนวทางการดำเนินงานศพอส.

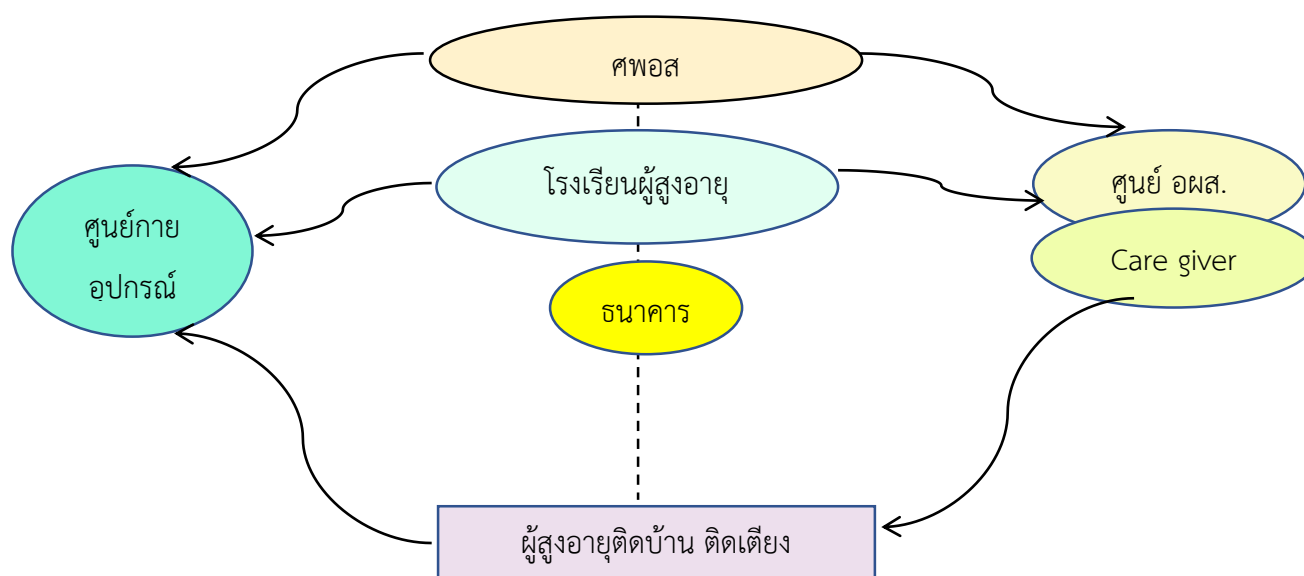
1. สำรวจปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ และระบบบริการทางสังคมที่ผู้สูงอายุพึงได้รับ
2. ประชุมคณะกรรมการศพอส.เพื่อวิเคราะห์ผลการสำรวจข้อมูลและพัฒนาเป็นโครงการ กิจกรรมที่เป็นไปได้ เช่น โครงการเพื่อนช่วยเพื่อนที่ประสบภาวะวิกฤตครอบครัว และโครงการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ
3. ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น เช่น ปลัดอบต.กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รพ.สต. ชมรมผู้สูงอายุ นักพัฒนาชุมชนร่วมกันยกย่องหลักสูตร โรงเรียนผู้สูงอายุ
4. ประสานงานกับนักพัฒนาชุมชนของอบต. เพื่อทำหน้าที่ผู้ประสานบุคลากรที่มีความรู้ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เป็นครูสอนประจำวิชาต่างๆ ที่กำหนดในหลักสูตร
5. ประชาสัมพันธ์โรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่สนใจเข้ารับการฝึกอบรมด้านต่างๆ 4 ด้านได้แก่ สุขภาพ อาชีพ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการจัดปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ
6. เปิดโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยในวันแรก นายกอบต.เป็นผู้สนับสนุน ชุคนักเรียนให้กับนักเรียนผู้สูงอายุทุกคน และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยโรงเรียนจะเปิดเรียนในทุกวันพฤหัสบดี ซึ่งจะมีทั้งผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชนมาอบรมเรียนรู้ด้วยกัน ประมาณ 70 คนต่อวัน
7. พ.ศ. 2559 เขียนโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสปสช. ในการจัดอบรมผู้สูงอายุ
8. การจัดตั้งศูนย์อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) ศูนย์อาชีพและการถ่ายทอดภูมิปัญญา ศูนย์บริการกายอุปกรณ์ที่จำเป็น สำหรับผู้สูงอายุ และสุดท้ายได้ดำเนินการจัดตั้งโครงการธนาคารเวลา

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ

1. คณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาที่ชัดเจน พบว่าผู้สูงอายุมีความรู้มากขึ้นในทุกด้านตามหลักสูตร
2. ผู้สูงอายุเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบริการต่างๆ ของศูนย์ฯ เช่น อผส. กายอุปกรณ์เครื่องช่วยสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น
3. ผู้สูงอายุที่เป็นภูมิปัญญา ได้รับการยอมรับจากสาธารณสุขจังหวัดในด้านการรักษาพิษงู

ปัจจัยความสำเร็จและบทเรียนที่ผ่านมา (สิ่งที่ควรทำ : Do)

1. นายกอบต.และเจ้าหน้าที่กอบต.มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญงานผู้สูงอายุ และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
2. มีการจัดทำแผนชุมชนเพื่อให้เห็นภาพรวมการพัฒนาทุกกลุ่มเป้าหมายและผู้สูงอายุ
3. หลักสูตรเป็นของท้องถิ่นเอง และดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้วยคนในท้องถิ่นเอง เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามพึ่งพาตนเองเป็นอย่างสูง
4. การเชื่อมโยงบูรณาการ กลไกต่างๆ ให้ทำงานร่วมกันเพื่อผู้สูงอายุ และเชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการในชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน การออมบุญ 400 บาท/ปี เพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ (ตั้งรูป)
5. มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้สูงอายุที่ชัดเจน

บทเรียนหรือสิ่งที่ต้องพึงระวัง (Don't)

1. เนื่องจากในตำบลมีกลไกที่หลากหลาย และมีบริการที่หลากหลาย การควบคุมคุณภาพบริการต้องมีระบบการติดตาม ประเมินผลที่เข้มแข็งพอสมควร ซึ่งขณะนี้มียังเพียงการประเมินผลของโรงเรียนผู้สูงอายุ

สรุปแนวคิด หลักการ และกลไกการขับเคลื่อน ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)

ศพอส.	แนวคิด	หลักการ	กลไกการขับเคลื่อน
1.อบต.ท่างาม	<p>เป็นศูนย์ที่มีชีวิต(Lively Center) ด้วย 3 ปัจจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> • เป็นสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ • เป็นพื้นที่ทำวิจัย • พัฒนา โครงการ กิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ 	<ul style="list-style-type: none"> • ทำงานแบบบูรณาการ • มีส่วนร่วมในชุมชน • ทำงานให้ง่ายสะดวกและรับผิดชอบร่วมกัน 	<p>ศพอส.ใช้กลไก 4 ก. ได้แก่</p>
2. เทศบาลตำบลศรีเตี้ย	<ul style="list-style-type: none"> • การพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Approach) • การเรียนรู้สู่ความยั่งยืน (Sustainable Development) 	<ul style="list-style-type: none"> • ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางการพัฒนา • กำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมาย(Target Oriented) • การมีส่วนร่วมจากชุมชน 	
3.เทศบาลตำบลบ้านนา	<ul style="list-style-type: none"> • การให้บริการเชิงสถาบัน (Institution Approach) 	<ul style="list-style-type: none"> • การให้บริการที่มีประสิทธิภาพ • การมีส่วนร่วมในชุมชน 	
3.อบต.บักได	<ul style="list-style-type: none"> • ความเท่าเทียมตามสิทธิสวัสดิการ 	<ul style="list-style-type: none"> • การมีส่วนร่วมในชุมชน • การบูรณาการ 	

บทที่ 3

ขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน 4 กิจกรรมหลัก ของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)

ศพอส. โดยภาพรวมจะดำเนินงานกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) ส่งเสริมสุขภาพ 2) ส่งเสริมอาชีพ 3) การมีส่วนร่วมทางสังคม และ 4) การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุนั้น ส่วนใหญ่ศพอส. ได้ดำเนินการจนเป็นภารกิจปกติ ซึ่งในขั้นนี้ได้แบ่งกลุ่มศพอส. ระดมสมอง “ถอดบทเรียน” ขั้นตอนการทำงานที่ผ่านมา ผลลัพธ์ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะดังนี้

1. กลุ่มศพอส. ที่ระดมสมองประเด็นการส่งเสริมสุขภาพ โดย กลุ่มได้นำเสนอ โครงการที่สะท้อนการส่งเสริมสุขภาพกายและจิต จำนวน 2 โครงการ ดังนี้

1.1 โครงการเยี่ยมไข้ผู้สูงวัยตามข่าวกัน ศพอส.หัวดอน จังหวัดอุบลราชธานี

จุดเริ่มต้นโครงการเนื่องจากประธานศพอส. เมื่อเกษียณ ราชการแล้ว มีปัญหาสุขภาพมาก อยู่แต่ที่บ้าน ต่อมามีโอกาสร่วมกับชุมชนจัดทำ ธรรมนุญสุขภาพ และมีคำขวัญร่วมกัน “ตุ้ม โหมม ฮักแพงแบ่งปัน อยู่ดีมีสุข ร่วมกัน ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2560 เพื่อเป็นหลักการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนทุกกลุ่ม จำนวน 7 หมวด 99 ข้อ จำนวนหนึ่งจะครอบคลุมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ติดเตียง ในตำบลที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวคิด เป็นรูปแบบการฟื้นฟูจิตใจด้วยศาสนธรรม

หลักการ ผสมผสาน วัฒนธรรม กับการดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสม (Mix -Match)

กลุ่มเป้าหมาย ผู้สูงอายุที่ติดเตียง และสมาชิกที่เป็นครอบครัวขยายในละแวกบ้านหรือคุ้มบ้าน

ขั้นตอน

1. ศพอส. ร่วมกับชมรมผู้สูงอายุ อสม. สสำรวจผู้สูงอายุติดเตียง ที่สนใจ ต้องการให้พระที่เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้านไปเยี่ยม
2. ปรีกษากับพระสงฆ์จำนวน 5 รูปใน 5 วันได้แก่ 1)พระจากวัดบางอ้อ 2) เจ้าคณะอำเภอ 3) พระจากวัดสาขาวัดท่าซุง สายปฏิบัติธรรม และ 4) พระจากวัดปิง 5) พระในวัดหลวงของอุบลราชธานี ซึ่งเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน และท่านเห็นด้วยกับแนวคิดของโครงการนี้ และได้จัดทำเป็นกำหนดการเยี่ยมบ้านที่ชัดเจน พระรูปใดจะเยี่ยมใคร เมื่อไร และมีคณะกรรมการชมรมออกเยี่ยมผู้สูงอายุติดเตียงตามนัดหมายล่วงหน้ากับผู้ดูแล หรือญาติ
3. ประสานงานกับเครือข่ายในชุมชน และสมาชิกครอบครัวผู้สูงอายุอื่นๆ ที่สนใจ เข้าร่วมรับฟังธรรมเทศนาในวันเยี่ยมไข้และกำหนดเป็นปฏิทินเยี่ยมบ้าน
4. ประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น ตามหอกระจายข่าว และ “ปากต่อปาก”

5. ดำเนินการตามกำหนดการที่เตรียมไว้ โดยพระที่นิมนต์มา จะเดินทางมาที่บ้านผู้สูงอายุ สวดมนต์ เทศนา รดน้ำมนต์ มอบวัตถุมงคล เท่าที่มีอยู่ในวัด ให้กับผู้สูงอายุที่ติดเตียง โดยมีสมาชิกในครอบครัว และเครือญาติอยู่ร่วมในพิธีอย่างอบอุ่น ทำให้ผู้สูงอายุ เกิดกำลังใจ (Moral Support) การสวดมนต์ เป็นพิธีกรรม เพื่อให้ผู้สูงอายุ และผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกิดสมาธิ จิตใจสงบ เกิดปิติ โดยเฉพาะการให้ธรรมของพระสงฆ์ จะเน้นให้ทบทวนชีวิต ความดีงาม คุณค่าของตนเองในชีวิตที่ผ่านมาและหมั่นสั่งสมบุญจนกว่าจะหมดเวลา ทำให้ผู้สูงอายุมีเป้าหมายชีวิตที่เหลืออยู่ให้ได้สะสมบุญบารมีติดตัว

การมอบสิ่งของ ข้าวสาร อาหาร ขนม เป็น”การทำทาน” จากพระสงฆ์ ซึ่งชาวพุทธถือว่าการได้กิน ได้ใช้ อาหารและของที่พระสงฆ์ที่”พิจารณา”แล้วจะได้บุญกุศลไปด้วย

การมอบวัตถุมงคล เช่นสายสิญจน์ เป็นเครื่องหมายเพื่อการยึดเหนี่ยวจิตใจการหมั่นระลึกถึงพระรัตนตรัยและเป็นการร่วมจิต ร่วมใจของสมาชิกในครอบครัว

6. การตรวจสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน และการให้บริการนวดแผนไทย

ผลลัพธ์

1. ผู้สูงอายุเกิดกำลังใจอย่างน้อย 2 สายใย ด้านศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและเครือญาติที่มาร่วมพิธี
2. ผู้สูงอายุมีเป้าหมายที่จะดำรงชีวิตต่อไป
3. คนในชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุที่เป็นเสมือนร่มโพธิ์ ร่มไทรของลูกหลานและเครือญาติ

เทคนิคการทำงานกับผู้สูงอายุอายุเพื่อดูแลสุขภาพ

- 1) ควรสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน
- 2) พูดคุยเสริมพลัง ให้กำลังใจ
- 3)มอบสิ่งของหรือ ให้กำลังใจกันและกัน
- 4)มอบสิ่งของหรือวัตถุมงคล

ปัจจัยความสำเร็จของโครงการเยี่ยมไข้ผู้สูงวัยถามข่าวกัน

1. คนในชุมชนต้องศรัทธา เชื่อมั่นต่อพระที่เคารพนับถือของชุมชน
2. พระสงฆ์ที่เข้าร่วมโครงการ ต้องรู้ เข้าใจ มีเจตนาธรรมที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีจิตใจสงบ มีพลัง รู้คุณค่าของการมีชีวิต และพร้อมจะโน้มน้าวผู้สูงอายุให้ปฏิบัติธรรม สะสมบุญ
3. พื้นที่อุบลราชธานี เป็นพื้นที่ มีความเข้มแข็งต่อวัฒนธรรม พุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน

ข้อพึงระวัง ของการดำเนินโครงการเยี่ยมใช้ผู้สูงวัยถนอมร่างกาย

1. ต้องไม่คิดแทนผู้สูงอายุ ว่าจะจะเป็นพระรูปใด วัดไหนก็ได้ ต้องให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม
2. ความไม่ต่อเนื่อง หลังการฟื้นฟูจิตใจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น care giver ต้องเข้าสานต่อ เพื่อเสริมพลัง ดูแลสุขภาพ และอื่นๆ ที่เหมาะสม

1.2 โครงการผู้นำส่งเสริมการออกกำลังกาย ตำบลตำหนักธรรม อำเภอวังไผ่ จังหวัดแพร่

ส่วนใหญ่ชุมชนมีอาชีพเป็นเกษตรกร ร้อยละ 80 จึงมีวิถีชีวิตแบบชนบทเป็นหลัก เมื่อมีการสำรวจข้อมูล จากรพ.สต.และกองทุนสวัสดิการชุมชน ทุกฝ่ายได้นำข้อมูลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะเจ็บป่วยจากโรคเรื้อรัง ร่วมวิเคราะห์สาเหตุจากโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมอง ไชมันในหลอดเลือด หลอดเลือดหัวใจ เป็นต้น ส่วนใหญ่มาจากสาเหตุ พฤติกรรมการบริโภคไม่เหมาะสม ไม่ค่อยออกกำลังกาย การพักผ่อนไม่เพียงพอ ดังนั้นศพอส.จึงเห็นความสำคัญของการกระตุ้นให้ปรับพฤติกรรมการออกกำลังกายก่อน ซึ่งเป็นการรวมคนแล้วจึงส่งเสริมให้ความรู้ต่อไป

ชุมชนหลายหมู่บ้าน ขาดแกนนำการออกกำลังกาย ที่จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุอยากออกกำลังกายอย่างเพียงพอ ดังนั้นการสร้างผู้นำการออกกำลังกายในทุกชุมชนจึงเป็นการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มอื่นๆ มาร่วมกันออกกำลังกายร่วมกันและให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการมีสุขภาพดี ด้วยผลของการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง จนกระทั่งเป็นกลุ่มผู้ออกกำลังกายเพื่อการเผยแพร่ต่อไป

แนวคิด การออกกำลังกาย เป็นการส่งเสริมสุขภาพกาย จิต สังคม และเหมาะสมกับทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ

หลักการ

- การมีส่วนร่วมจากชุมชน และเครือข่ายชุมชน
- ของการออกกำลังกาย ต้องต่อเนื่องจึงจะเกิดความยั่งยืน หรือสุขภาพดี

ขั้นตอน

1. ประชาสัมพันธ์โครงการผู้นำออกกำลังกาย โดยทั่วไปในชุมชนและผู้สูงอายุ ที่มีคุณสมบัติรักการออกกำลังกาย เป็นที่ยอมรับ สุขภาพดีและมีภาวะผู้นำ
2. คัดเลือกผู้นำผู้สูงอายุ เป็นจิตอาสา ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้สูงอายุติดสังคม มีภาวะผู้นำเป็นที่ยอมรับจากชุมชน มีเวลา สุขภาพดี และให้ความสำคัญกับการออกกำลังกาย จำนวน 30 คน
3. ประชุมศพอส. ร่วมจัดทำหลักสูตรการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ โดยกำหนดเนื้อหา ดังนี้
 - 1) การตรวจสุขภาพก่อนออกกำลังกาย
 - 2) ขั้นตอนการออกกำลังกาย ท่าทางในการออกกำลังกาย
 - 3) การปฐมพยาบาลเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน หรืออุบัติเหตุ

ระยะเวลา 3 วันและการประสานงาน จัดเตรียมสถานที่อบรมและการฝึก

4. ดำเนินการอบรมการออกกำลังกาย ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ โดยเน้นการฝึกการออกกำลังกาย รูปแบบต่างๆ เช่น บาสโลบ รำไม้พลอง การใช้ยางยืด การเดินเร็ว การวิ่ง และวิธีการรณรงค์ชักชวนผู้สูงอายุเข้าร่วมออกกำลังกาย
5. มอบหมายผู้นำผู้สูงอายุออกกำลังกาย ชักชวนแนะนำให้ผู้สูงอายุ สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออกกำลังกาย ของแต่ละชุมชน โดยใช้กลวิธี
 - 1) การประชาสัมพันธ์การออกกำลังกาย ภายในชุมชน
 - 2) สาธิต/ทดลองการออกกำลังกายตามชุมชนต่างๆ โดยความรับผิดชอบของกลุ่มผู้นำผู้สูงอายุแต่ละชุมชน
 - 3) จัดประกวด แข่งขันการออกกำลังกายระหว่างกลุ่ม และระหว่างชุมชน
 - 4) การมอบรางวัลเป็นแรงเสริม
6. สนับสนุนให้กลุ่มผู้สูงอายุที่มาร่วมออกกำลังกาย ดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำลูกประคบ วิธีการพักผ่อน นันทนาการ และอื่นๆ เป็นต้น

ผลลัพธ์

1. การออกกำลังกายได้แพร่ขยายไปทั่วอำเภอและเป็นกิจกรรมที่สามารถทำเป็นกิจวัตร
2. ผู้สูงอายุมีความสุข (เกิดสารสร้างสุขในร่างกายตนเอง) อันเนื่องมาจากผลการออกกำลังกาย และสุขภาพที่ดีขึ้น และคาดว่าจะลดการเจ็บป่วยโรคเรื้อรังได้ระดับหนึ่ง
3. เกิดเครือข่ายสนับสนุนการออกกำลังกายที่ชัดเจน เช่น สปสช. อบต./เทศบาล รพ.สต. ร้านค้า กองทุนสวัสดิการชุมชน วัด มหาวิทยาลัย สสส. เป็นต้น

เทคนิค

1. ผู้นำ ผู้สูงอายุที่นำออกกำลังกาย เป็นที่ยอมรับของชุมชนซึ่งสะท้อนถึงต้องมีกระบวนการคัดเลือกที่เข้มข้นพอสมควร เช่น ได้รับการยอมรับจากประชาคมหมู่บ้าน แต่ละตำบล
2. การฝึกอบรมต้องคัดเลือก วิธีการออกกำลังกายที่หลากหลายให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ที่มีหลายประเภท
3. กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ทำบันทึกช่วยจำ (MOU) ระหว่างตำบล 5 แห่งที่มาจากเครือข่ายงานสสส.

ปัจจัยความสำเร็จของโครงการผู้นำออกกำลังกาย

1. ผู้นำผู้สูงอายุ ต้องศรัทธาต่องานที่ทำ
2. การสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชน ตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ การคัดเลือก การอบรม และการรณรงค์ให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายซึ่งต้องอาศัยคน สถานที่ และทรัพยากรในชุมชนจำนวนมาก

3. ต้องจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละประเภท
4. ต้องปรับพฤติกรรม การบริโภคอาหาร และการพักผ่อนควบคู่กันไป
5. การเผยแพร่ ผู้นำออกกำลังกายสู่ 5 ตำบลที่สามารถส่งผลกระทบต่ออำเภอ

ข้อพึงระวัง ของการดำเนินโครงการผู้นำออกกำลังกาย

1. ความไม่ต่อเนื่องของการออกกำลังกาย
2. กิจกรรม ทำออกกำลังกาย เหมาะสมกับบางกลุ่มเป้าหมาย
3. ไม่ทำกิจกรรมที่ยากเกินไป
4. ไม่กระทบความรู้สึกผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย
5. ไม่กระทบวิถีชีวิตปกติเกินไป

1.3 ศพอส. ตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ได้ส่งเสริมสุขภาพโดยรวมภายในชุมชน ซึ่งรวมทั้งผู้สูงอายุ ได้แก่

1. อนุรักษ์การลดขยะ
2. ปลุกผักปลอดสารพิษ
3. การออกกำลังกาย เช่น รำกลองยาว เต้นบาสโลบ การออกกำลังกายในน้ำ การปั่นจักรยานเพื่อสุขภาพ
4. การจัดทำหมอนรองคอจากถุงพลาสติก ซึ่งเป็นนวัตกรรมของชุมชน
5. การอบรมด้านการดูแลสุขภาพ การตรวจสุขภาพ การเยี่ยมบ้านเพื่อแนะนำการดูแลสุขภาพ มอบอาหารเสริม

1.4 ศพอส. เทศบาลเมืองเขาพระงาม อ.เมือง จ.ลพบุรี ได้ส่งเสริมสุขภาพ โดยกลไกศพอส.และโรงเรียน

ผู้สูงอายุ แบบครบวงจร โดยแบ่งเป็น

1. ห้องเรียนในเรื่องสุขภาพ
 - ตรวจสอบสุขภาพ ศิลปะการเล่าเรื่องและ ตายอย่างสงบ
2. ห้องนิทรรศการ จะแสดงผลงาน ความภาคภูมิใจ
 - จากผลงานการประกวดต่างๆ สินค้าOTOP กองทุนเพื่อผู้สูงอายุ
3. ห้องอิสระ เป็นห้องที่ผู้สูงอายุ กับคนอื่นๆ ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การขายสินค้า

1.5 ศพอส.ตำบลห้วยงู อ.เมือง จ.ชัยนาท ได้สร้างนวัตกรรมหุ่นยนต์ดินสอ ดูแลผู้สูงอายุที่มีสภาวะพึ่งพิงสูง 6 ตัว ช่วยเตือนเรื่องการรับประทานยา และจัดทำสายคล้องข้อมือ (Wrist brand) ช่วยเตือนผู้สูงอายุ

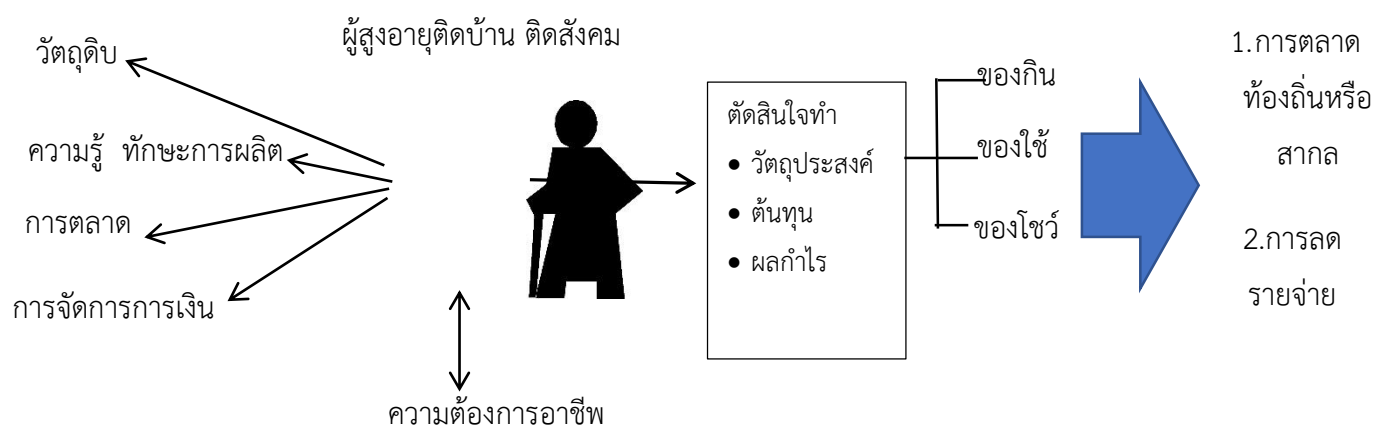
2. กลุ่มศพอส. ที่ระดมสมองประเด็นการส่งเสริมอาชีพ

การส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ สามารถแบ่งอาชีพเป็น สินค้า ของกิน สินค้าของใช้ และสินค้าของโชว์

แนวคิด เพื่อเพิ่มรายได้ เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ตามศักยภาพสูงสุดของผู้สูงอายุ และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น

หลักการ

- การตัดสินใจเลือกอาชีพต้องมาจากความต้องการของผู้สูงอายุเอง
- การส่งเสริมอาชีพต้องสามารถสร้างความยั่งยืนให้ผู้สูงอายุ พึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระครอบครัว และสังคม
- การส่งเสริมอาชีพต้องคิดให้รอบคอบ รอบด้านตั้งแต่การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น การผลิต แปรรูป และการขาย ดังรูป

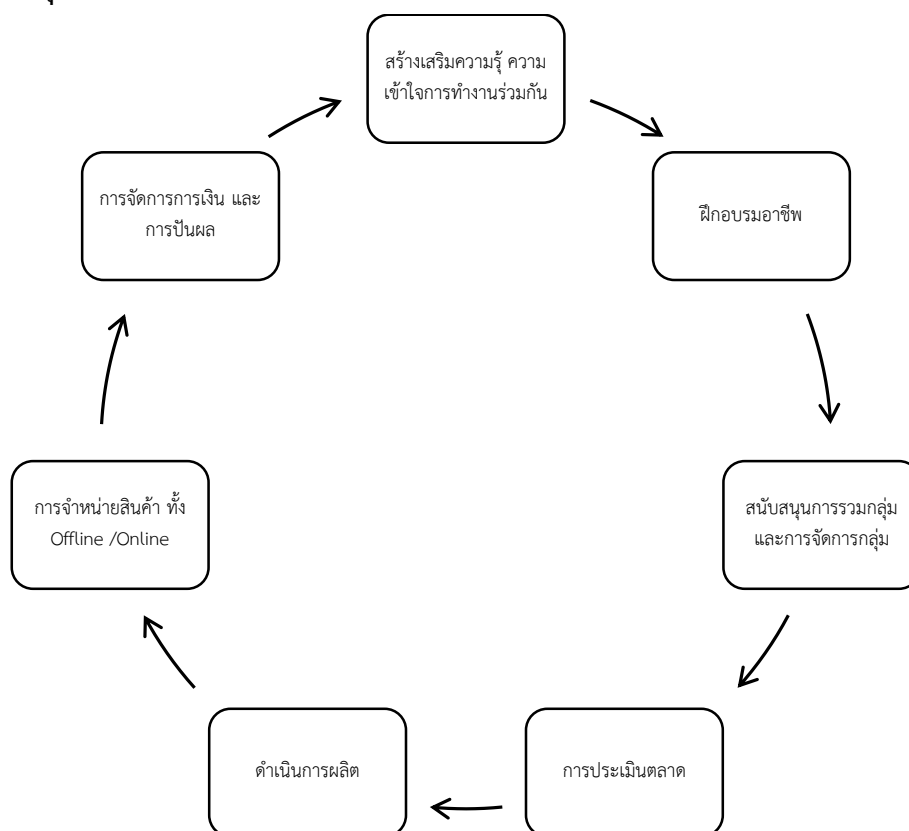

ขั้นตอน

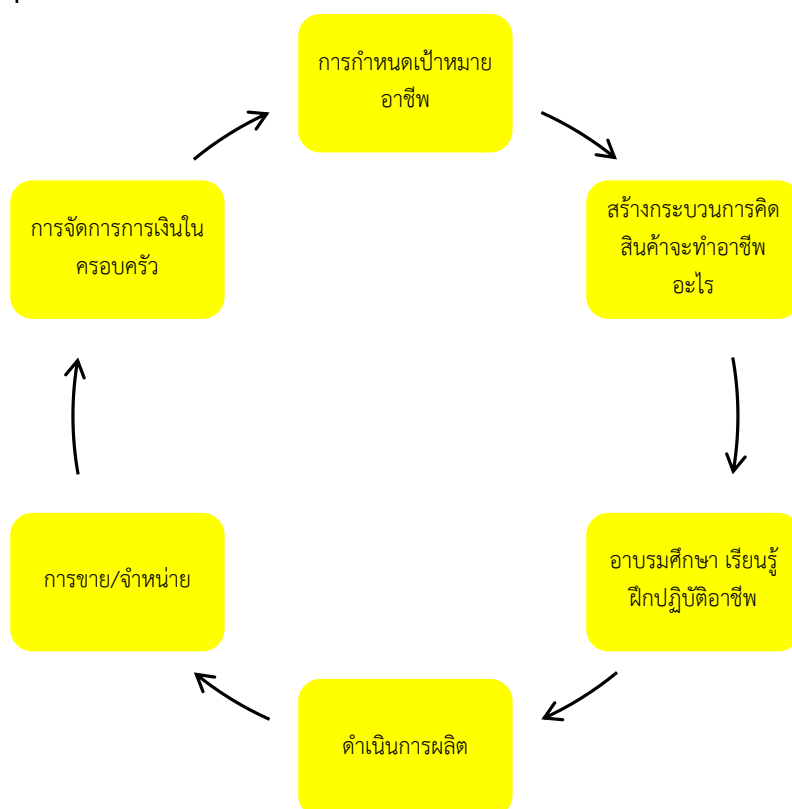
1. สร้างระบบการตัดสินใจ ประกอบอาชีพ
 - 1) จะประกอบอาชีพอะไร (ทำอาชีพอะไร จะขายให้ใคร ใครเป็นลูกค้า มีความรู้ ทักษะการผลิตสินค้ามาน้อยเพียงไร)
 - 2) การคิดต้นทุน (วัตถุดิบท้องถิ่น ต้นทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น การบรรจุภัณฑ์ การขนส่ง)
 - 3) รูปแบบการผลิตเชิงปัจเจก หรือเป็นกลุ่ม
 - ใครสอนหรือฝึกอาชีพให้ผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ
 - การส่งเสริมอาชีพภายหลังอบรม
 - การพัฒนาสินค้าและบริการ
 - การตลาด ขายในชุมชน ภายในตลาดใหญ่ หรือขายในระบบออนไลน์
 - การคิดจุดคุ้มทุน
 - การทำบัญชี กำไร-ขาดทุน ทั้งของรายบุคคลและกลุ่ม
2. การกำหนดหลักเกณฑ์ ผู้เข้าร่วมฝึกและส่งเสริมอาชีพ
 - ผู้สูงอายุมีความสนใจหรือถนัดต่ออาชีพ

- มีความพร้อม เช่นความตั้งใจ เวลา การสนับสนุนในครอบครัว
 - มีต้นทุนมนุษย์ช่วยในกระบวนการผลิต
 - สุขภาพดี ไม่มีโรคติดต่อ
 - มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้รับ
3. กระตุ้นให้ผู้สูงอายุ กำหนดวัตถุประสงค์ การประกอบอาชีพ ที่ชัดเจนขึ้น
 - เพื่อเสริมสร้างรายได้ อาชีพ จนไม่เป็นภาระของลูกหลาน
 - เพื่อลดรายจ่าย
 - เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา
 - เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 4. การฝึกอบรมอาชีพ และ ส่งเสริมอาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุเข้าสู่อาชีพ และมีการพิจารณาสนับสนุนการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ รอบด้าน
 5. ส่งเสริมการใช้ชีวิตดี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการบริหารจัดการครบวงจร

กรณีกลุ่มอาชีพ

กรณีเป็นรายบุคคล

6. การเติมความรู้ ต่อยอด พัฒนาอาชีพ
7. การส่งเสริมการตลาด ทั่วไป และตลาดออนไลน์
8. ส่งเสริมผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพสำเร็จ ถ่ายทอดความรู้ สูผู้สูงอายุอื่นที่ต้องการประกอบอาชีพ

ผลลัพธ์

1. ผู้สูงอายุมีรายได้ มีอาชีพ
2. ผู้สูงอายุมีคุณค่า ศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับผู้อื่น
3. มีศูนย์จำหน่ายสินค้าทั้งระบบปกติ และระบบออนไลน์

เทคนิค

1. การบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

3. ต้องทำงานต่อเนื่อง
4. ศพอ. ต้องมีสายสัมพันธ์ที่หลากหลาย
5. ต้องมีการผลิตซ้ำ

ปัจจัยความสำเร็จ ของโครงการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของผู้สูงอายุ

1. ผู้บริหาร อปท. และหน่วยงานในพื้นที่ให้ความสำคัญงานผู้สูงอายุ และมีวิธีการหนุนเสริมงานผู้สูงอายุต่อเนื่อง
2. มีการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในทุกขั้นตอน การผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ ถึงปลายน้ำ
3. อาชีพของผู้สูงอายุ ทำกำไรได้จริง ได้เงินจริง
4. มีการจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมที่มาจากผลกำไร
5. มีการบริหารการเงิน แบ่งปันที่เหมาะสม (กรณีเป็นกลุ่มอาชีพ)

ข้อพึงระวัง

1. อย่าคิด ทำเบ็ดเสร็จในตัวเอง
2. อย่าทำ ผลิตตามๆกัน
3. อย่าผลิต เกินตัวเกินกำลัง
4. อย่าขัดแย้งกัน
5. ไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ
6. ขาดการหนุนเสริมอย่างจริงจัง
7. พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงเร็ว

3. กลุ่มศพอส. ที่ระดมสมองประเด็นการมีส่วนร่วมทางสังคม

กลุ่มศพอส. การมีส่วนร่วมทางสังคมจะแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยโดยนำเสนอโครงการและกิจกรรม
ดังนี้

3.1 ศพอส.เทศบาลตำบลวังเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ในโครงการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพเพื่อคน
ทุกวัย เนื่องจากประชากรผู้สูงอายุ และคนพิการมีมากขึ้นตามลำดับ และเป็นพื้นที่ห่างไกลจากตัวจังหวัด
ลำปาง ประมาณ 100 กิโลเมตร จึงเป็นข้อจำกัดการเข้าถึงบริการพื้นฐาน จึงมีแนวคิดการจัดบริการสำหรับ
ผู้สูงอายุ คนพิการ ในพื้นที่ เริ่มต้นจากการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง และคนพิการ

แนวคิด

- การจัดบริการพื้นที่ตามสิทธิที่เท่าเทียมและทั่วถึง

หลักการ

- การทำงานแบบมีส่วนร่วมจากอบต. ศพอส. ชมรมคนพิการ และภาคีเครือข่ายจิตอาสา
- การพัฒนาคุณภาพชีวิตเฉพาะกลุ่ม (Target Oriented)

ขั้นตอน

1. ประชุมคณะกรรมการศพอส. และเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพ
เพื่อคนทุกวัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการ (ที่มีบัตรประจำตัว
คนพิการ)
2. ประสานงานเตรียมสถานที่ตั้งศูนย์ฯ ปัจจุบันที่ตั้งอยู่ห่างจาก ศพอส.ประมาณ 300 เมตร โดยจัด
ปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อเป็นหน่วยจัดบริการ และเป็นแหล่งเรียนรู้
3. ดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
 - อบรมให้ความรู้ เรื่องสิทธิคนพิการและผู้สูงอายุ
 - ประสานสิทธิเพื่อขอรับบัตรประจำตัวคนพิการ
 - เป็นสถานที่จัดอบรมอาชีพผู้สูงอายุและคนพิการ
 - จัดงานตามประเพณีท้องถิ่น เช่นวันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันผู้สูงอายุ
 - จัดรถบริการรับ-ส่งสมาชิกจากบ้าน ถึงศูนย์ฯ ไป-กลับ
 - เป็นศูนย์ประสานงานกองทุนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นกองทุนประกอบอาชีพ กองทุนกีฬา
กองทุนการศึกษา กองทุนสงเคราะห์ศพ(20 บาท) การประสานการจ้างงานคนพิการ
ตามมาตรา 33, 35

- มีการแจกจ่ายผ้าอ้อมสำเร็จรูป
- ประสานงาน จัดหาอุปกรณ์ ของใช้จำเป็น เช่น ไม้เท้า เตียงฟองน้ำ โดยการสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการหายาดฝน จังหวัดเชียงใหม่ สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ มูลนิธิสายฝน จังหวัดเชียงใหม่
- ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร

ผลลัพธ์

1. ได้รับความร่วมมืออย่างดีภายในตำบลจาก ศพอส. รพ.สต. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ อปท. ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมคนพิการ และภายนอกได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด(พมจ.) การศึกษานอกโรงเรียน(กศน).สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด(สสจ.)
2. คนพิการสามารถเป็นครูสอนในโรงเรียนมัธยมได้ และเป็นที่ยอมรับ
3. ชมรมคนพิการ มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินกิจกรรมของตนเองได้
4. มีผลิตภัณฑ์ จากผู้สูงอายุที่หลากหลาย เช่น กระเป๋า ซึ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า OTOPได้

ปัจจัยความสำเร็จ ของโครงการศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพเพื่อคนทุพวิสัย

1. ความร่วมมือของอปท. ศพอส. และภาคีเครือข่ายในพื้นที่และนอกพื้นที่
2. มีวิธีการระดมทุนที่หลากหลาย เช่น การแสดงคอนเสิร์ต และการจัดตั้งเป็นกองทุน ต่างๆ ถึง 6 กองทุน
3. ผลงานเป็นที่ยอมรับ ทั้งผลิตภัณฑ์กระเป๋า และการยอมรับคนพิการที่สามารถสอนในโรงเรียนได้

3.2 ศพอส.เทศบาลตำบลอ่าวลึก อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ได้ดำเนินโครงการ ดนตรีจิตอาสา มโนราห์พื้นปื มโนราห์เป็นการเล่นพื้นเมืองภาคใต้ สืบทอดมายาวนาน ซึ่งในพื้นที่มีครูดนตรีมโนราห์ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความพร้อมในการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง

แนวคิด

- สืบสานภูมิปัญญา มโนราห์ร่วมกับการตีกลองยาว เพื่อสร้างคุณค่าของผู้สูงอายุ

หลักการ

- ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางการพัฒนา
- สร้างคุณค่าผู้สูงวัย

ขั้นตอน

1. ประชุมคณะกรรมการ ศพอส. เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ ผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นผู้สูงอายุที่สนใจ เป็นผู้สูงอายุในชุมชน และเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดได้
2. ประสานงาน ครูภูมิปัญญา และผู้สูงอายุที่ต้องการเข้าเรียนมโนราห์ และตีกลองยาว
3. ดำเนินการอบรม และฝึกทักษะ

4. สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคม เช่นงานประเพณี งานบวช งานบุญ งานศพ
5. พัฒนาหลักสูตร มโนราห์ เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน และจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับศพอส. หรือศูนย์วัฒนธรรมของท้องถิ่น

ผลลัพธ์

1. ผู้สูงอายุที่ร่วมโครงการสุขภาพจิตดี
2. ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่ม
3. ผู้สูงอายุรู้สึกภาคภูมิใจและรู้คุณค่าของตนเอง

ปัจจัยความสำเร็จ

- การฟื้นฟูพหุมนุษย์ที่อยู่ในชุมชน ซึ่งหมายถึงผู้สูงอายุที่เป็นภูมิปัญญา
- การแสดงมโนราห์และตีกลองยาว ต้องชำนาญพอสมควรจนเป็นที่ยอมรับ ได้รับการจ้างงาน ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่ม

บทเรียนที่ผ่านมา

จากโครงการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพเพื่อ ทูกว่าย และโครงการดนตรีจิตอาสาสามโนราห์พันปีเชิงเปรียบเทียบ

โครงการฟื้นฟูฯ	โครงการดนตรีจิตอาสา
ข้อควรทำ 1. ให้ใช้หลักการทำงาน 5 ร. ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับประโยชน์	ข้อควรทำ 1. การดึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นผู้สูงอายุ การพัฒนา และการถ่ายทอด
2. ใช้แนวปฏิบัติ 3ส. <u>สร้างภาพ</u> : อบอุ่น.ต้องเริ่มก่อน ทำงานให้เห็นรูปธรรม <u>สร้างสื่อ</u> : ต้องมีการประชาสัมพันธ์ <u>สร้างเครือข่าย</u> : ประสานงานทุกระดับในท้องถิ่น ในจังหวัด	2. ประสานงาน ติดต่อกันเพื่อให้มีงาน มีการแสดง และได้ค่าตอบแทนระดับหนึ่ง

ข้อพึงระวัง

1. ไม่แสดงตนว่าเป็นเจ้าของเพียงผู้เดียว
2. อย่าปิดกั้นความคิดคนอื่น
3. อย่ารอรระบบสนับสนุนอย่างเดียว “อะไรทำได้ ทำเลย”
4. อย่าคิดเอาประโยชน์ส่วนตน
5. อย่าเรียกค่าตัว(ค่าตอบแทน)
6. อย่าคิดว่าความสำเร็จมาจากเราคนเดียว

3.3 ศพอส.บึงยี่โถ อำเภอรัญญบุรี จังหวัดปทุมธานี

เทศบาลตำบลบึงยี่โถเป็นพื้นที่เขตเมือง ประชากรหนาแน่น และมีผู้สูงอายุจำนวนมาก ศพอส. จึงได้ดำเนินโครงการมูลนิธิข้างเคียงเคียงกัน

แนวคิด จัดตั้งมูลนิธิเพื่อเป็นศูนย์รวมความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้ กิจกรรม อุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการต่างๆ และการกระจายความช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง

หลักการ

- เป็นบริการเสริมจากบริการหลัก/พื้นฐานที่ไม่เพียงพอ ไม่ทั่วถึง
- การแบ่งปันคนในชุมชน (Charity)

ขั้นตอน

1. ศพอส. เทศบาล ผู้นำชุมชน และชมรมผู้สูงอายุ ร่วมปรึกษาหารือ การจัดตั้งมูลนิธิข้างเคียงเคียงกัน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ที่จำเป็นต้องใช้ เช่น เตียง รถเข็นนั่งคนพิการ เครื่องช่วยหายใจ ถังออกซิเจน
2. ประชาสัมพันธ์รับบริจาคอุปกรณ์ใหม่และที่เคยใช้แล้ว นำมาซ่อมแซม แล้วกระจายไปให้ผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์
3. ทำฐานข้อมูลทะเบียนผู้สูงอายุ ที่เป็นปัจจุบันทั้งที่เป็นรายใหม่ และที่เสียชีวิตไปแล้ว และความจำเป็นที่ต้องใช้อุปกรณ์
4. เพื่อนเยี่ยมเพื่อน ที่เป็นผู้สูงอายุติดเตียงร่วมกับทีมจิตอาสาและทีมสหวิชาชีพ โดยมีของฝากผู้สูงอายุ ที่ใช้งบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ เช่น วัด และการตั้งตู้รับบริจาค
5. จัดตั้งศูนย์ผู้สูงอายุ 3 แห่ง กระจายให้หมู่บ้านของเอกชนและทำสัญญาระหว่างเทศบาล กับนิติบุคคลของหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ (หมู่บ้านสถาพร) เพื่อเช่าพื้นที่บริเวณอาคารสโมสรของหมู่บ้าน เดือนละ 10,000 บาท และเปิดรับสมัครสมาชิก เก็บเงินค่าสมัครรายปีคนละ 200 บาท สำหรับผู้สูงอายุในหมู่บ้าน 400 บาท สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ไกล ซึ่งเป็นการแสดงความเป็นเจ้าของ การดำเนินงานจะคล้ายคลึงกับDay-care ได้แก่ การออกกำลังกาย ที่เป็นสวนหิน สุขภาพ ไร่ไม้พลอง การเดินในสระน้ำ ไร่วงโยนยุค สอนภาษาญี่ปุ่น เรียนคอมพิวเตอร์ การจัดกิจกรรมประเพณี เช่น วันขึ้นปีใหม่ การส่งเสริมอาชีพ เพราะจัดวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าใกล้เคียง และมีศูนย์แสดงนิทรรศการงานผู้สูงอายุ ทั้งนี้โดยใช้งบประมาณเทศบาล สปสช. และการระดมทุนของมูลนิธิฯ เอง เช่นการจัดแข่งขันกอล์ฟ การแข่งขันโบว์ลิ่ง เป็นต้น

ผลลัพธ์

1. ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต ดีขึ้น

2. ชุมชนได้ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง

ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการ จัดตั้งมูลนิธิฯ

1. การสร้างความเข้าใจกับผู้นำชมรมและผู้สูงอายุ
2. เครือข่ายท้องถิ่น ต้องให้ความสำคัญกับงานผู้สูงอายุ
3. มีการวางแผนร่วมกัน
4. การบริหารงาน ควรเป็นคณะบุคคลในนามมูลนิธิฯ
5. ต้องมีกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวนหนึ่งที่ขับเคลื่อน ร่วมกับเทศบาล และเครือข่าย

ข้อพึงระวัง

1. นายกเทศมนตรีต้องกล้าหาญ ตัดสินใจ เพราะจะต้องทำสัญญาเช่า นิติบุคคลหมู่บ้านต่างๆ
2. ความไม่ต่อเนื่องของกิจกรรมในศูนย์ผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. จะทำอะไร ต้องพิจารณาตามบริบทสังคม เช่น ชุมชน
2. จะทำอะไรกับชุมชนผู้สูงอายุ ควรบอกกล่าวให้เข้าใจ
3. เรื่องผู้สูงอายุเป็นเรื่องของคนทุกวัย

3.4 ศพอส.เทศบาลตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ได้ดำเนินงาน โครงการ กิจกรรม ดังนี้

- 1) การเปลี่ยนโฉมให้บ้านผู้สูงอายุด้วยการรับบริจาค ซึ่งกลไกที่เปิดรับบริจาคมาจาก จิตอาสา อพส. หมู่บ้านละ 5 คน ผู้นำชุมชน และเครือข่ายผู้สูงอายุ
- 2) การจัดทำฐานข้อมูล โดยใช้ระบบ GPS ที่ระบุถึง ผู้สูงอายุติดเตียง ติดบ้าน ติดสังคม ที่บ้านเลขที่เท่าไร หมู่บ้าน ตำบลอะไร ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เพื่อประสานความช่วยเหลือต่างๆ
- 3) การจัดทำสถานที่รองรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะวิกฤตของตนเองหรือครอบครัว ครอบคลุมทั้ง 8 หมู่บ้าน

4. กลุ่มศพอส. ที่ระดมสมองประเด็นการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

แนวคิด ผู้สูงอายุสามารถทำกิจวัตรประจำวัน ได้ในทุกส่วนของบ้าน(ดำรงชีวิตอิสระ) และเข้าถึงสถานที่ที่จัดบริการให้ผู้สูงอายุในชุมชน

หลักการ ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

ขั้นตอน

1. การสำรวจปัญหาและความต้องการปรับปรุง สภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย โดยกลุ่มจิตอาสา เพื่อรวบรวมไว้ที่อปท. หรือศพอส.
2. ประชุมคณะกรรมการศพอส. เพื่อจัดลำดับความสำคัญของบ้าน ที่อยู่อาศัย /สถานที่ที่ผู้สูงอายุต้องใช้ ตามความจำเป็น
3. ประสานกับหน่วยงาน ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการปรับปรุงที่อยู่อาศัย /สถานที่ที่ผู้สูงอายุ ต้องใช้ เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) บริษัทเอกชน ฯลฯ
4. ประเมินความต้องการจำเป็นผู้สูงอายุ ที่ต้องปรับปรุงที่อยู่อาศัย /สถานที่ที่ผู้สูงอายุต้องใช้ โครงการดูบ้าน ดูสถานที่ และถามผู้สูงอายุ โดยทีมสหวิชาชีพ เช่น ฝ่ายสวัสดิการสังคม นายช่างของอปท. เป็นต้น เพื่อพิจารณา วิธีการใช้ประโยชน์จากบ้าน /สถานที่ที่ผู้สูงอายุต้องใช้อยู่เป็นประจำ และออกแบบ ประเมินราคาให้สอดคล้องกับแหล่งงบประมาณ
5. ดำเนินการออกแบบรายละเอียด เช่น ห้องส้วม ห้องน้ำ บันได ราวจับ ไฟฟ้า เป็นต้น และประสานวัสดุก่อสร้าง แรงงาน จิตอาสา ที่เตรียมการปรับปรุงสภาพบ้าน /สถานที่ที่ผู้สูงอายุต้องใช้
6. คำนวณตามกรอบภาระที่แต่ละหน่วยงานกำหนด เช่น งบประมาณจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด จะมีขั้นตอนดังนี้
 - 1) หลักเกณฑ์ผู้สูงอายุที่จะได้รับการเสนอเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัย
 - คนไทยอายุ 60 ปี ขึ้นไป
 - ความยากจน
 - ความปลอดภัยของผู้สูงอายุ
 - ความสามารถของผู้สูงอายุในครอบครัวที่ดูแลผู้สูงอายุ หรือการสมทบแรงงาน ทุน บางส่วน
 - ความเป็นเจ้าของบ้าน
 - 2) จัดประชุมประชาคม เพื่อจัดลำดับความสำคัญ
 - 3) นำเสนอข้อมูลถึงพมจ. เพื่อพิจารณาอนุมัติตามกรอบวงเงิน
 - 4) หากได้รับการอนุมัติเงินสนับสนุนโครงการจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด จะโอนเงินถึงอปท. เพื่อดำเนินการจัดซื้อวัสดุก่อสร้างต่างๆ
 - 5) ระดมแรงงานในชุมชนหรือจิตอาสา ร่วมกันก่อสร้าง ปรับปรุง ตามแบบที่กำหนดไว้
 - 6) ประเมินผลการใช้ประโยชน์จากสถานที่ที่ปรับปรุงโดยผู้สูงอายุ

ผลลัพธ์

1. ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบ้านได้อย่างสมบูรณ์

ปัจจัยที่ทำให้สำเร็จ

1. ความร่วมมือของเครือข่ายศพอส.
2. อปท. และพมจ.ให้การสนับสนุน งบประมาณ แรงงาน การออกแบบ การประเมินราคาวัสดุ
3. ทีมสหวิชาชีพต้องเรียนรู้วิถีชีวิตผู้สูงอายุ และถามความต้องการของผู้สูงอายุ

ข้อพึงระวัง

1. อย่าคิดแทนผู้สูงอายุ
2. อย่าสำรวจครั้งเดียว
3. อย่าคิดเพียงกรอบงบประมาณ
4. ไม่ทำงานคนเดียว
5. ไม่เลือกปฏิบัติ

บทที่ 4
แนวทางของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ระยะต่อไป
และข้อเสนอแนะ

การสรุปทบทวนการทำงานของศพอส. เป็นหัวข้อการสัมมนาของโครงการติดตามงานและทบทวนมาตรฐานการดำเนินงาน ศพอส. ซึ่งการสรุปทบทวนได้ดำเนินการ ทบทวน แนวคิดหลักการ กระบวนการขั้นตอนการทำงานของศพอส. และการทบทวนการทำงาน 4กิจกรรม ของศพอส. ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ซึ่งรายละเอียดเนื้อหาจะปรากฏในบทที่ 2 และบทที่ 3

ผลการสัมมนา”ถอดบทเรียนของศพอส.” ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และกระตือรือร้น แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ด้วยประสบการณ์อันยาวนาน จึงขอประมวลสรุปดังนี้

1. แนวคิดและแนวทางการทำงานมีความสัมพันธ์กัน

แนวคิด	แนวทางการดำเนินงาน
1. การบริหารจัดการงานผู้สูงอายุ	1.1 จัดตั้งกองทุน และระดมทุนหลากหลายรูปแบบ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - กองทุนของตำบล ที่มาจากการสมทบของอปท. งบประมาณโครงการ งบประมาณจากอาชีพ - จัดตั้งกองทุนเฉพาะกิจกรรม หลายกองทุน เช่นเพื่อกู้ยืมเงินประกอบอาชีพ กีฬา ฅาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น - จัดตั้งมูลนิธิเพื่อระดมทรัพยากรของสังคมและกระจายสู่ผู้สูงอายุที่มีความต้องการจำเป็น - การขอรับบริจาค วัสดุ อุปกรณ์ แรงงานในท้องถิ่น
2.การบูรณาการหน่วยงานและกิจกรรม	2.1 การบูรณาการ หน่วยงาน องค์กรชุมชนในระดับท้องถิ่น เช่น อปท. รพ.สต. ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมคนพิการ กองทุนสวัสดิการชุมชน และการบูรณาการท้องถิ่นกับหน่วยงานระดับจังหวัด เช่นพมจ. สสจ . กศน. ทหาร บริษัทห้างร้าน

แนวคิด	แนวทางการดำเนินงาน
	<p>2.2 การบูรณาการกิจกรรม เชื่อมโยงกลไกในท้องถิ่นให้ร่วมปฏิบัติงานด้วยกันอย่างมีทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน เช่น</p> <p><u>โรงเรียนผู้สูงอายุ</u> : มีหลายภาคส่วนร่วมทำหลักสูตร ร่วมสอน /ฝึกประเมินผล</p> <p><u>การเยี่ยมบ้าน</u> : ที่ประกอบด้วยศพอส.อปท. รพ.สต. จิตอาสา</p> <p><u>การท่องเที่ยวโดยชุมชน</u> : อปท. กศน.ชมรมผู้สูงอายุภูมิปัญญาบ้านพักนักท่องเที่ยว</p> <p><u>กลุ่มแปรรูปอาหาร</u> : กลุ่มผลิตของฝาก กลุ่มอาหาร เป็นต้น</p> <p><u>ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน/ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุกลางวัน</u> : รพ.สต.อปท. นักกายภาพบำบัด แพทย์แผนไทย จิตอาสา</p>
<p>3. สร้างความต่อเนื่อง ยั่งยืน</p>	<p>3.1 การพัฒนาจากรุ่นสู่รุ่นให้ต่อเนื่อง เช่น</p> <p>ครูภูมิปัญญา: ถ่ายทอดให้ผู้สูงอายุเพื่อขยายผลต่อไป</p> <p>การปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้งานผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ และการดูแลของสมาชิกในครัวเรือน</p> <p>ศูนย์การดูแลผู้สูงอายุกลางวัน (Day-care)ที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของเทศบาลและโรงพยาบาลชุมชน</p> <p>การฝึกอาชีพต้องทำร่วมกับการส่งเสริมอาชีพ ตั้งแต่การคิดผลิตภัณฑ์จนถึงการขายผลิตภัณฑ์ จากต้นน้ำ สู่ปลายน้ำ และต้องก่อให้เกิดรายได้อย่างแท้จริง</p>
<p>4. เน้นประสิทธิภาพและคุณภาพการให้บริการ</p>	<p>4.1 การให้บริการของศูนย์บริการผู้สูงอายุกลางวัน (Day-care)ที่ดำเนินการโดยนักวิชาชีพ หรือผู้รู้</p> <p>4.2 มีระบบประเมินผล และการปรับปรุงตามผลการประเมิน</p>
<p>5. เน้นพัฒนาตามกลุ่มเป้าหมาย (Target Oriented)</p>	<p>5.1 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ควรถามความต้องการของผู้สูงอายุหรือต้องประเมินจากวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในบ้าน</p> <p>5.2 ศพอส. ต้องประชุมพูดคุยกับชุมชนว่าจะทำอะไรบ้าง ชี้แจงให้ชัดเจน</p> <p>5.3 การฝึกอาชีพ ต้องมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้สูงอายุที่ต้องการจริงๆ แล้วจึงจัดทำเป็นโครงการตอบสนองและขยายกิจกรรม</p>

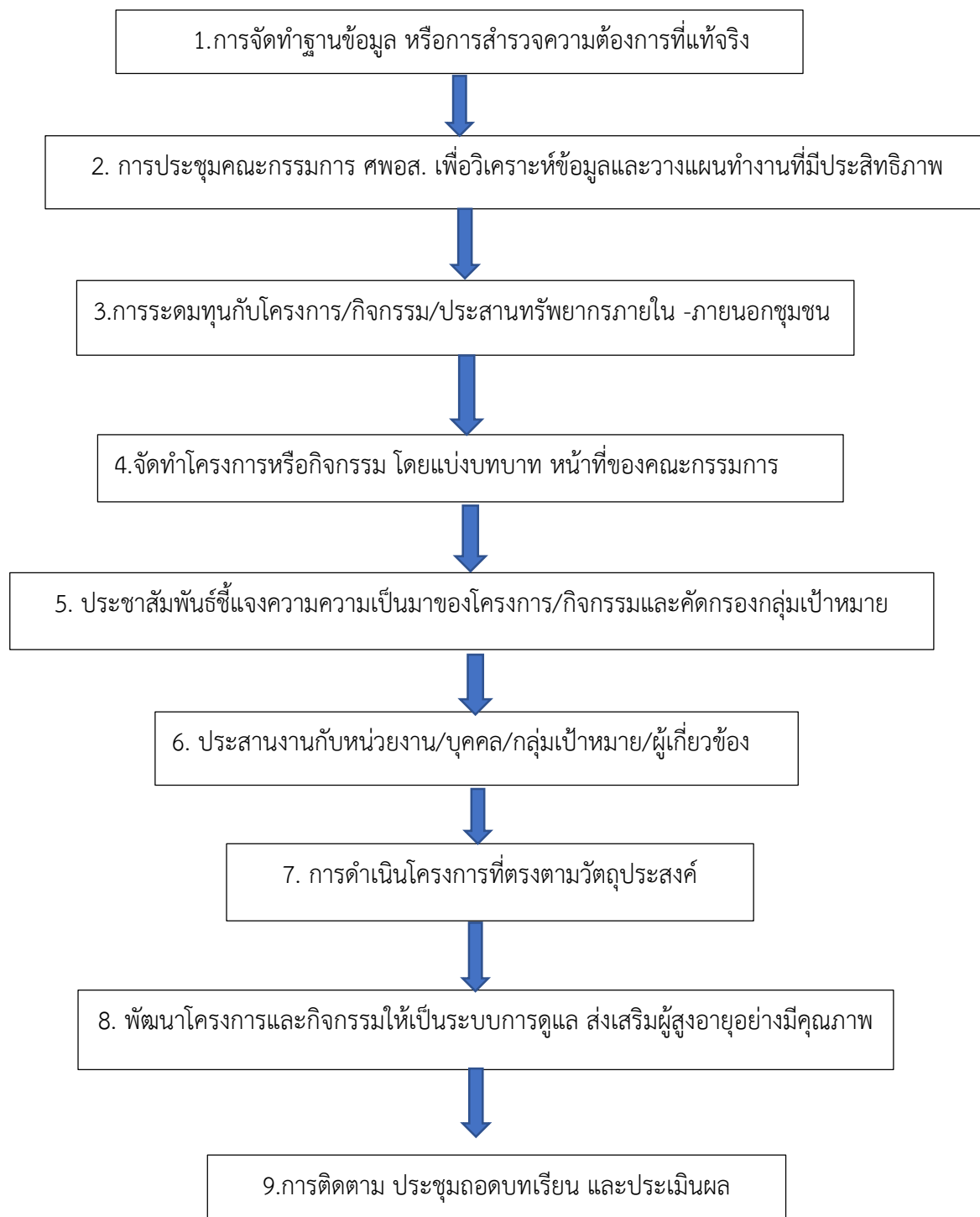
แนวคิด	แนวทางการดำเนินงาน
6. ส่งเสริมให้ศพอส. ชมรมผู้สูงอายุ มีความเข้มแข็ง	6.1 ส่งเสริมศักยภาพแกนนำผู้สูงอายุ 6.2 การอบรมความรู้เรื่องสิทธิ และประสานส่งต่อ การเข้าถึงสิทธิและบริการพื้นฐาน

การขยายผลกิจกรรมหลักของศพอส. จาก 4 กิจกรรม ที่เป็นกรอบเดิม ขยายเป็น 8 กิจกรรม

ศพอส. หลายแห่งได้ขยายกิจกรรม ต่อยอด เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้แก่

- 1) ส่งเสริมสุขภาพ
- 2) ส่งเสริมอาชีพทั้งแบบปัจเจกบุคคลและกลุ่ม
- 3) การมีส่วนร่วมทางสังคม
- 4) การจัดปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย
- 5) การให้บริการกายภาพบำบัด และแพทย์แผนไทย
- 6) การประสานส่งต่อเพื่อการเข้าถึงสิทธิ (คุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ)
- 7) การจ้างงาน
- 8) การสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

2. สรุปกระบวนการทำงานโดยภาพรวม ของศพอส.

3. ปัจจัยความสำเร็จของศพอส.

1. ผู้นำ ศพอส. และคณะกรรมการ ต้องมีความรู้ ประสบการณ์การทำงานกลุ่มหรือชุมชน
 - การเป็นผู้ประสานงานที่ดี
 - เป็นที่ยอมรับหรือศรัทธา
 - สามารถระดมทุน ทรัพยากรในท้องถิ่น
 - ประชุมชี้แจงโครงการใหม่ๆ กับชุมชนได้ถูกต้อง
 - มีเวลา หรือจัดสรรเวลาได้พอสมควร
2. ศพอส. ต้องสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มจิตอาสาในท้องถิ่นได้อย่างแน่นแฟ้น เพื่อเชื่อมโยงกับครอบครัว ผู้สูงอายุได้อย่างละเอียด ถูกต้องและเป็นผู้กระตุ้นและนำพาผู้สูงอายุ เข้าสู่ระบบบริการที่มีอยู่
3. มีฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่เป็นปัจจุบัน เพื่อการจัดทำแผนชุมชนหรือทำธรรมนูญสุขภาพ หรือแผนงาน ศพอส. ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้อง
4. ศพอส. เปิดรับความคิดใหม่ ผู้สูงอายุรายใหม่ เด็กและเยาวชน และคนทุกกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้เกิดความตระหนักรู้ และนำสู่การขับเคลื่อนงานร่วมกัน หรือแบ่งบทบาทงานที่แยกกัน และเชื่อมโยงกันได้ในระดับ
5. มีผลงานเป็นที่ยอมรับ ที่ส่งผลโดยตรงต่อผู้สูงอายุ
6. ศพอส. ทำงานร่วมกับผู้อื่นแบบบูรณาการ 2 ระดับได้แก่ ภายในชุมชน และภายนอกชุมชน

4. แนวทางการดำเนินงานระยะต่อไปของศพอส.บางแห่งที่เป็นรูปธรรม

1. การสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุ เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่ใช้ได้จริง ซึ่งอาจจะเป็นระบบเอกสารหรือ GPS
2. ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับพื้นที่ ผู้สูงอายุ และตลาด
3. การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ เช่น การใช้สายรัดข้อมือ(Wrist brand) และจัดตั้งสถานดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะวิกฤต
4. พัฒนาเนื้อหาในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น การดูแลรักษาโรคในช่องปาก
5. ส่งเสริมครุภูมิปัญญา เพื่อต่อยอดเป็นสินค้าของผู้สูงอายุ เช่นการทอผ้าไหม
6. พัฒนาการระดมทุน /ระดมทรัพยากรให้มีความหลากหลาย
7. พัฒนาศพอส. เป็นต้นแบบและพร้อมถ่ายทอดให้ความรู้ ทักชะกับศพอส.ใหม่

5. ข้อเสนอแนะ โดยภาพรวม

1. ควรศึกษาระบบการดูแลผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกประเภท
2. รณรงค์ให้งานผู้สูงอายุเป็นงานของคนทุกวัย
3. กระตุ้น ส่งเสริมให้จิตอาสา มีขีดความสามารถการพัฒนาผู้สูงอายุ มากขึ้น

4. เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุรายใหม่ เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ และทำงานร่วมกัน
5. พัฒนางานและต่อยอดงาน เช่น ฐานข้อมูลในระบบdigital การส่งเสริมการตลาดท้องถิ่น หรือการขายของในห้างสรรพสินค้า
6. การขยายสาขาโรงเรียนผู้สูงอายุ ในบางพื้นที่ที่มีบริเวณกว้างขวางที่ผู้สูงอายุเดินทางไป-มาลำบาก
7. ควรให้มีการทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมกิจการผู้สูงอายุ
8. พัฒนาแกนนำ คณะกรรมการศปอส. ให้เข้มข้นขึ้น

โครงการติดตามผลและทบทวนมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)

ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๒

ณ รอยัล ฮิลล์ กอล์ฟ รีสอร์ทแอนด์สปา จังหวัดนครนายก

พิธีเปิดการประชุมและมอบนโยบาย โดยอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ (นางสุจิตรา พิทยานรเศรษฐ์)

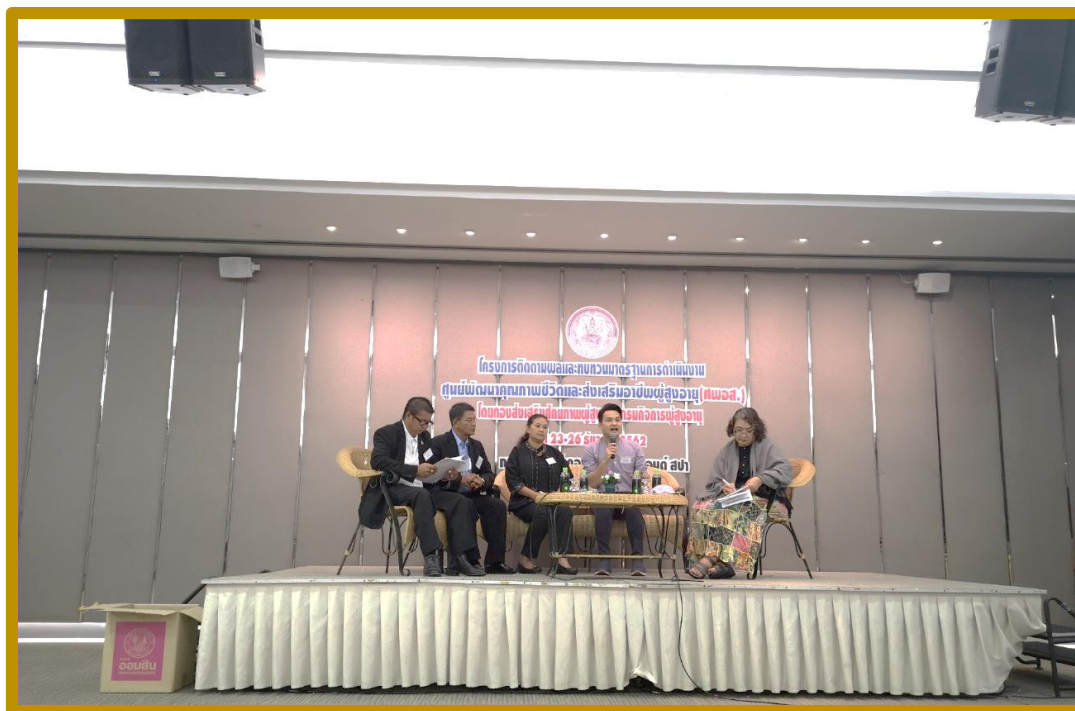
กล่าวรายงาน โดยผู้อำนวยการกองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ (นางสิรินุช อันตรเสน)

พิธีเปิดการประชุมโครงการติดตามผลและทบทวนมาตรฐาน
การดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)

พิธีเปิดการประชุมโครงการติดตามผลและทบทวนมาตรฐาน
การดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)

อภิปราย “บทเรียนการทำงานของ ศพอส.” พร้อมแลกเปลี่ยนบทเรียนร่วมกัน โดยตัวแทน ศพอส. ๔ พื้นที่

อภิปราย “บทเรียนการทำงานของ ศพอส.” พร้อมแลกเปลี่ยนบทเรียนร่วมกัน โดยตัวแทน ศพอส. ๔ พื้นที่

การแบ่งกลุ่มถอดบทเรียน “ศพอส.โดดเด่น 4 มิติ”

มิติด้านสุขภาพ

มิติด้านเศรษฐกิจ

มิติด้านสังคม

มิติด้านสังคม

มิติด้านสภาพแวดล้อม

ชี้แจงแนวทาง/ขั้นตอนการประเมินมาตรฐานการดำเนินงาน ศพอส. ประจำปี ๒๕๖๓

ชี้แจงแนวทาง/ขั้นตอนการประเมินมาตรฐานการดำเนินงาน ศพอส. ประจำปี ๒๕๖๓

ชี้แจงแนวทาง/ขั้นตอนการประเมินมาตรฐานการดำเนินงาน ศพอส. ประจำปี ๒๕๖๓

บรรยายเรื่องการถ่ายโอนภารกิจ ศพอส.สู่ท้องถิ่น และแผนการกระจายอำนาจ
โดยว่าที่ร้อยเอกภูริทัต บริบูรณ์ สนง.คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่ อปท.

บรรยายเรื่องการถ่ายโอนภารกิจ ศพอส.สู่ท้องถิ่น และแผนการกระจายอำนาจโดยว่าที่ร้อยเอกภูริทัต บริบูรณ์
สนง.คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่ อปท.

สรุปผลการประเมินมาตรฐานและร่างมาตรฐานการดำเนินงาน ศพอส. (ฉบับปรับปรุง)
และการถ่ายโอนภารกิจ ศพอส.สู่ท้องถิ่น โดยอาจารย์วีระชัย วีระฉันทชาติ

สรุปผลการประเมินมาตรฐานและร่างมาตรฐานการดำเนินงาน ศพอส. (ฉบับปรับปรุง)
และการถ่ายโอนภารกิจ ศพอส.สู่ท้องถิ่น โดยอาจารย์วีระชัย วีระฉันทชาติ

กิจกรรมสนทนาการสร้างความสัมพันธ์

กิจกรรมสันทนาการสร้างความสัมพันธ์

กิจกรรมสันทนาการสร้างความสัมพันธ์

กิจกรรมสันทนาการสร้างความสัมพันธ์

